БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 298 (8518)
ДЕКАБРИИН 21
СУББОТО
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЮҺЭДЭХИ СЕССИ

Москвада, Кремлиин Ехэ Ордон соо, декабриин 19-дэ дүрбэдэхи зарлалай СССР-эй Верховно Соведэй 9-дэхи сесси хүдэлмэрилжэ эхилээ. Советскэ Социалистическэ Республиканuудай Союзай Гүрэнэй Улаан туг Ордон дээрэ намилзуулагдаа.

Үглөөнэй 10 часта Национальностьнуудай Соведэй сесси нээгдэбэ. Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **В. Т. Лацис** түрүүлэгшээр һуугаа. 13 часта Союзай Соведэй сесси болоо. Тэндэ Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **П. П. Лобанов** түрүүлэгшээр һуугаа.

Заседанинуудай болоһон залда депутадуудһаа гадна олон айлшад, дипломатическа корпусой гэшүүд, советскэ болон гадаадын журналистнууд байлсаһан байна.

Нүхэд **Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, М. Г. Первухин** гэгшэд палатануудай заседанинуудта байгаа. Депутадууд болон айлшад тэдэниие халуунаар угтаһан байна.

Национальностьнуудай Соведэй сессидэ Национальностьнуудай Соведэй Мандатна комиссиин Түрүүлэгшэ депутат **И. Д. Назаренко** элидхэл хээ. Бакинско-Дзержинскэ һунгуулиин № 153 округто И. И. Кузьмин гэгшэ гараһан депутадуудай орондо 1957 оной августын 25-да һунгагдаа гэжэ тэрэ мэдээсэбэ.

Мандатна комиссиин элидхэлые шагнаад байхадаа, Национальностьнуудай Совет шэнээр һунгагдаһан депутадай эрхэ түлөөлэлгые нэгэн дуугаар мэдэрбэ.

Союзай Соведтэ шэнээр һунгагдаһан депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэ тухай элидхэл Союзай Соведэй Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ депутат **И. Д. Мустафаев** Союзай Соведэй сесси дээрэ хээ. 8-дахи болон 9-дэхи сессинүүдэй хоорондо депутат бэшэ болоһон хүнүүдэй орондо һунгуулиин 2 округто Союзай Соведтэ һунгалта болоо гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Бучачска һунгуулиин 522-дохи округто Т. С. Теплицкий депутадаар һунгагдаһан, тиихэдэ Гомельско городской һунгуулиин № 560 округто **Ф. А. Сурганов** депутадаар һунгагдаһан байна.

Һунгагдаһан шэнэ депутадуудай эрхэ түлөөлэлгые Союзай Совет нэгэн дуугаар мэдэрбэ.

Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй заседанинуудта сессиин зүбшэхэ зүйл, мүн тэрэнэй хүдэлмэриин гурим баталагдаба. Иимэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ гэбэл:

1. 1958 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай.

2. 1958 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджет тухай, 1956 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай.

3. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй абаһан Указуудые баталалга.

(ТАСС).

* * *

16 часта Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани нээгдэбэ. Нүхэд **Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, Ф. Р. Козлов, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе** болон **М. Г. Первухин** гэгшэдэй Президиумдэ ерэхэдэнь зал соо һууһан хүнүүд тэдэниие нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Союзай Соведэй болон Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани нээхэ зуураа депутат **В. Т. Лацис** иигэжэ мэдүүлнэ: Сириин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Халед эль-Азем түрүүтэй Сириин Республикын правительственна делегаци энэ заседанида байлсана. Нүхэр Лацис депутадуудай зүгһөө хүндэтэ айлшадаа амаршалаа. Сириин Республикын делегациин хүндэлэлдэ нэрьемэ шанга альга ташалган зал соо болоно.

1958 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай элидхэл хэхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо, СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ **И. И. Кузьминда** В. Т. Лацис үгэ үгэбэ.

—Коммунистическэ партиин XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэ, мүн ажахын болон соёл культурын асуудалнуудаар парти, правительствымнай хожомынь абаһан тогтоолнуудта түшэглэн, 1958 оной түсэбэй даалгабаринууд тодорхойлогдоо,—гэжэ нүхэр Кузьмин хэлэбэ. 1958 оной түсэбые дүүргэхэдээ, манай гол шухала экономическа зорилгые—абтадаг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл хүгжэнги капиталистическэ оронуудые хүсэжэ, урдань гараха гэһэн зорилгые дүүргэлгэдэ оромнай ойртохо байна.

1958 оной арадай ажахын түсэбэй гол даалгабаринуудые хэлэжэ эхилхынгээ урда тээ элидхэлшэ 1957 оной түсэбэй дүүргэлтын даб дээрэ хэгдэһэн дүн тушаа тогтожо хэлэбэ.

Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө жэлдэ КПСС-эй Центральна Комитедэй Февральска Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй 7-дохи сессиин шиидхэбэринүүдэй ёһоор, промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэг ондоо болгогдоо. Ажахыгаа шэнэ туримаар хүтэлбэрилдэг болоходомнай советскэ хүнүүдэй зохёон байгуулхы үүсхэл хэшээл айхабтар ехээр бадаруулагдаа, ажахыда нютагай органуудай дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлэгдээ, ороноймнай үйлэдбэриин хүсэнүүд бүри түргөөр хүгжөөгдэхэ айхабтар ехэ арга боломжотой болоо.

Байгша 1957 ондо СССР-эй бүхы 15 союзна республика промышленна үйлэдбэриин юрэнхы хэмжээнэй түсэбые дүүргэжэ, үлүүлэн дүүргэжэ байна.

Даб дээрэ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, 1957 ондо СССР-эй промышленность түсэбөөр хараалагдаһан 7,1 процентын орондо 10 процентээр ехэ продукци бүтээн гаргаха байна. Тиихэдэ урдынхидаал адли хүндэ промышленность булюу түргөөр хүгжөөгдөө. 1957 ондо 11 процентээр ехэ үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд, 8-һаа үлүү процентээр ехэ хэрэглэмжын эд бараан бүтээн гаргагдаха байна.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тушаа хараалагдаһан түсэб 1957 ондо үлүүлэн дүүргэгдээ.

Хүдөө ажахые эрид дэбжээхэ тушаа КПСС-эй XX съездын табиһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулан, 1957 ондо хүдөө ажахымнай хүгжөөгдөө юм. Урдань хүдөө ажахын гээгдэнги һалбари болохо мал ажалда, мүн ороохо тарья абалгада эрид ехэ амжалта туйлагдаа.

Совет арадай ажана тэнитлэн байдалые һайжаруулха, культурна хэмжээень саашань дээшэлүүлхэ талаар 1957 ондо хэдэ хэдэн ехэ хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдээ гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

(Үргэлжэлэлынь 3-дахи нюурта)

ВЛКСМ-эй XIX ОБЛАСТНОЙ КОНФЕРЕНЦИ

Мүнөөдэр Улан-Удэдэ ээлжээтэ XIX-дэхи областной комсомольско конференци нээгдэхэнь. Конференци дээрэ ВЛКСМ-эй обкомой, шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүд зүбшэн хэлсэгдэжэ, областной комитедэй, шалгалтын комиссиин шэнэ состав болон комсомолой XIII-дахи съездэ ошохо делегадууд һунгагдаха байна.

Бурят-Монголой комсомолшууд, олониитэ хүбүүд, басагад партийна организацинуудай хүтэлбэри доро ябажа, тоосоото үе соогоо яһала ехэ амжалта туйлаа. Республикымнай завод, фабрика болон бусад предприятинуудта 11 мянга 500-гаад комсомолшууд, хэдэн мянгаад хүбүүд, басагад сүлөөтэ ажалдаа баатаршалгын үльгэр жэшээ харуулан хүдэлдэг. Тиихэтэй хамта, тэндэхи олохон комсомольско организацинуудай хүдэлмэриншье нилээд һайжарһан байна. Паровозо-вагонно заводой паровоз хабсаралтын цехын комсомолшуудые үнэхөөрөө ажахынгаа ёһотой эзэд, абьяастай бэрхэ хүнүүд гэжэ нэрлэдэг. Яахадань тэдэниие магтанаб? Ажалай бүтээсые дээшэлүүлэн, түрүү дүй дүршэл хэрэглэн, эндэхи комсомолшууд халаанайнгаа нормые хүдэлмэриин 7 саг соо дүүргэхэ тэһэн уряа республика соогоо эгээн түрүүн гаргаһан байна бшуу. Энэ хадаа үнэнтэ комсомольско эдэбхи үүсхэл мүн.

Залуушуулай эдэбхи үүсхэл тухай таанад, конференциин делегадууд үргэнөөр хэлсэхэ байхат гэжэ найдагдана. Ниитынгээ ажахые хайшан гээд саашадань хүгжөөхэб, тэрэнэй түлөө залуушуулһаа ямар туһаламжа хүлеэгдэнэб гэһэн асуудалнуудые һайса бодожо үзөөд, өөһэдынгөө һанамжануудые, дурадхалнуудые оруулха байхат.

Гэхэтэй хамта, республика доторнай ажал хэрэгээ үшөөл муугаар ябуулдаг комсомольско организацинууд, комсомолой райкомууд, горкомууд бии. Жэшээнь, нёдондо жэлдэ ВЛКСМ-эй обком леспромхозуудай комсомольско организацинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулхын тулада комсомол-залуушуулай комплексно бригадануудай дунда республиканска социалистическэ мүрысөө соносхоо һэн. Гэбэшье, комсомолой обком, Заиграйн, Хориин, Баргажанай айкомууд энэ мүрысөөе үргэнөөр дэлгэрүүлхын түлөө хүсэд оролдоогүй байшоо. Иимэ байдалтай эбсэхэ ёһогүй, харин эрид шүүмжэлхэ ёһотойт, нүхэд комсомолшууд.

КПСС-эй обкомой VIII пленум 1958 оной түрүүшын хахадта Улан-Удын барилгын организацинуудта 600 комсомолшуудые эльгээхэ гэжэ ВЛКСМ-эй обкомые уялгалһан байна. Залуу хүбүүд, басагад, комсомолшууд! Нойрһоо һэреэгүй нэмжын хэбтэһэн шэнэ газар ашаглаһандаал адляар городой барилганuудые комсомольско барилганууд гэжэ соносхоод, ажалай шэнэ ехэ баатаршалга харуулыт. Энэ хадаа айхабтар хүндэтэй, магтаалтай хэрэг гээшэл.

Залуу наһан гээшэмнай унтаха эсэхые мэдэхэгүй, ходол урагшаа эрмэлзэжэ, дабшажа ябаха үе ха юм. Тиимэһээ хүдэлмэришэн залуушуул эрдэм һургаалда һураха, ажалай түрүү арга ёһонуудые шудалха, мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, дутуу дундануудтай хатуу шангаар тэмсэхэ ёһотой.

Манай республикын хүдөөгэй залуушуул Эхэ орондоо ажалай эрхим бэлэгүүдые бариһан байна. Хоёр мянга гаран залуу һаалишад үнеэн бүриһөө 1300 литрһээ бага бэшэ һү һааха гэһэн уялга абаһан байгаа. Арба нэгэ һарын турша соо 500 гаран һаалишад үнеэн бүхэнһөө 1500-һаа дээшэ литр һү һааһан байха юм. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ фермын комсомол-залуушуулай гүүртынхид 11 һара соо үнеэн бүриһөө 3376 литр һү һаагаа. Иимэ жэшээнүүд яһала олон.

Мүн хонинуой фермэнүүдэй залуу хүдэлмэришэд, тэрэшэлэн һайнаар ажаллана. Жэшээнь, Курумканай аймагта хони үсхэбэрилхэ комсомол-залуушуулай 38 отара байгуулагданхай. Тэдэнэр нилээд һайн үрэ дүн туйлаа. Тус аймагай залуу хонишон Дондупова 780 толгой хониноо туд бүриһөөнь дунда зэргээр 5,8 килограмм ноохо хайшалһан байна.

Хүдөө ажахын гол һалбари—мал ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула республикымнай комсомольско организацинууд һүүлшын хоёр жэлэй хугасаа соо хоёр мянга гаран хүбүүд, басагадые колхозууд, совхозуудай фермэнүүдтэ нэмээжэ эльгээгээ. Мүнөө үедэ мал ажалай фермэнүүд дээрэ долоо мянга шахуу залуушуул ажаллана. Энэ горьтойхон хүсэн.

Манай парти, бүхы совет арад мяха, һү, тоһоной хүн бүхэндэ хүртэсын талаар Америкын Холбоото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн бүгэдэарадай зорилгые амжалтатайгаар шиидхэжэ байна. Энэ үедэ комсомольско организацинуудай, бүхы комсомолшууд болон залуушуулай үүргэ улам бүри дээшэлнэ. Залуушуулнай ерэхэ жэлдэ улам ехэ амжалта туйлаха зорилготойгоор ажаллажа байнхай.

Коммунистическэ парти залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ анхарал саг үргэлжэ хандуулжа байдаг. Республикымнай комсомольско организацинууд дайшалхы шадабарияа улам дээшэлүүлэн, партийна организацинуудта бүри ехэ туһаламжа үзүүлхэ ёһотой гэжэ найдагдана.

XIX областной комсомольско конференциин делегадуудые халуунаар амаршалае!

СССР-эй ПРОФЕССИОНАЛЬНА СОЮЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

1957 оной декабриин 17-до КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоол

Манай ороной баатарлиг хүдэлмэришэн анги ажалша таряашадтай хамта Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро социалистическэ революци хэжэ илалта туйлаад, дэлхэй дээрэ эгээл түрүүлэн хүдэлмэришэн, таряашанай гүрэниие бии болгоод, элдэб бүхы дайсадһаа тэрэнээ хамгаалжа шадаад, социалистическэ общество байгуулаа юм. СССР-эй хүдэлмэришэн ангиин бэелүүлһэн алдарта бүхы хэрэгүүдтэнь, социализмын агуу ехэ илалтануудые туйлаха хэрэгтэ Совет засагай тогтоһоор 40 жэлэй туршада профессиональна союзууд айхабтар ехэ үүргэ дүүргээ. Профсоюз хадаа олон миллион ажалшадые хүмүүжүүлхэ, ажахые хүтэлбэрилжэ, тэрэниие эрхилжэ һураха, коммунизм байгуулжа һураха бодото һургуули болоһон байха юм.

Советскэ профсоюз хадаа социалистическэ байгуулалтын бүхы шатануудта ажалшадай дунда эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын айхабтар ехэ хүдэлмэри ябуулжа, партиин табиһан ажахын болон политическэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ тэдэниие эмхидхэн элсүүлдэг байһан, мүн байһааршье байна. Хүдэлмэришэн ангиин дундаһаа мэргэжэлтэй олон ажахын хүтэлбэрилэгшэдые хүмүүжүүлжэ дэбжүүлхэдэнь профсоюзнай партидаа, Совет гүрэндөө туһалһан байна. Профсоюзай эдэбхитэйгээр туһалһанай ашаар ажалай бүтээсые шууд дээшэлүүлхын түлөө мүрысөөн олон түмэнэй дунда дэлгэрээ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ гээшэ ниитын шэнэ байгуулалтын илаха хэрэгтэ, социалистическэ промышленностиин бүхы һалбаринуудые, түбхын түрүүндэ манай экономикын үндэһэ һуури болгошо хүндэ индустриие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ, хүдөө ажахые эрид һайжаруулха хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг байха юм. Ажалшадай ажана тэнитлэн байдалые һайжаруулха, культурна хэмжээень дээшэлүүлхэ талаар профсоюз ехэ хүдэлмэри хээ. «Пролетариадай гүрэнэй засагые гартаа абаһанайнь һүүлээр, элдэб продуктнуудые улам ехээр абадаг болохо, обществын үйлэдбэриин хүсэнүүдые асари ехээр хүгжөөхэ гээшэ пролетариадай эгээл шухала, эгээл гол зорилго болоно» гэжэ В. И. Ленин зааһан байна (Зохёолнуудай 33 том, 163 хууд.). Профессиональна организацинууд Ленинэй энэ заабариие бүхы ажал хүдэлмэридөө хүтэлбэри болгодог.

КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй ёһоор, Коммунистическэ парти болон Советскэ правительство промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадаа һайжаруулха талаар ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлээ. Экономическа захиргаанай районуудай байгуулагдаһанай, мүн тэндэ Арадай ажахын Соведүүдэй бии болоһоной ашаар олониитын зохёон байгуулхы үүсхэл хэшээл болон эдэбхинь улам ехээр бадарһан байна. Ажахые эрхилхэ хэрэгтэ нютагай органуудай үүргэ, харюусалгань дээшэлээ. Ажал хэрэгтэ һаад боложо байһан элдэб олон зургаанууд үгы болгогдоо, ороноймнай үйлэдбэриин хүсэнүүдые бүри түргэнөөр хүгжөөхэ шэнэ арга боломжонууд бии болоо.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые ондоо болгоһон ушар манай ехэ ороной барагдашагүй байгаалиин баялигые урда урдынхида орходоо бүри үргэн ехээр, бүри һайнаар, хүсэдөөр хэрэглэхэ, социалистическэ экономикын бүхы һалбаринуудые бүри түргөөр хүгжөөхэ арга олгоно. Промышленность, барилгын хүтэлбэридэ хубилалта һаяхан хэгдэбэшье, һайн үрэ дүн харуулаад байна. Энээнэй ашаар СССР-эй гол шухала экономическа зорилгые—абтадаг продукциин хүн бүхэндэ хүртэсын талаар эгээл томо капиталистическэ оронуудые, тэрэ тоодо США-е хүсэжэ, урдань гараха гэһэн зорилгые түүхэтэ богонихон болзор соо бэелүүлхэ бүри таатай, бүри зохид эрхэ байдал бии болобо. Социалистическэ байгуулалтын булюу һайн байһандань түшэглэн, манай орон 15 жэлэй туршада промышленностиин шиидхэхы шухала һалбаринуудые 2—3 дахин хүсэтэй болгохо, ойрын жэлнүүдэй туршада хүдөө ажахые саашадань эрид ехээр дэбжээхэ, мүн ажалшадай ажабайдалые нилээд һайжаруулха ёһотой, эдэ бүгэдые бэелүүлжэ шадахашье байна.

Тиимэһээ СССР-эй хүдэлмэришэн ангиин эгээл олоной организаци байһан дээрэһээнь советскэ профсоюзай үүргэ болон удхашанарынь улам дээшэлнэ. Мүнөө СССР-эй профсоюзда 49 миллион гаран хүдэлмэришэд, албахаагшад нэгэдүүлэгдэнхэй.

Советскэ профсоюз һүүлэй үедэ хүдэлмэреэ һайжаруулжа шадаа гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ. Советскэ профсоюзай эдэбхитэйгээр хүдэлһэнэй ашаар, ажал хүдэлмэридэ шэнэ юумэ үүсхэдэг хүнүүд олошороо, социалистическэ мүрысөөнэй шэнэ арга бии боложо хүгжөө, ажал хүдэлмэриин болон салин хүлһэнэй талаар хэдэн шухала асуудалнууд табигдажа, амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ байна, байрын гэрнүүдые олоор бариха тушаа партиин хараалһан түсэбые бэелүүлгэдэ профсоюзай үүргэ дээшэлээ. Гэбэшье, профсоюзна организацинуудай болон тэдэнэй хүтэлбэрилхы органуудай ажал-ябуулгада нилээд горьтой дутагдалнууд үшөөл бии байһаар.

Советскэ профсоюзай бэелүүлдэг бүхы ажал-ябуулгые нилээд һайжаруулха шухала, манай орон дотор коммунизм байгуулхын түлөө бүгэдэарадай тэмсэлдэ тэдэнэй дүүргэдэг үүргые бүри дээшэлүүлхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Профессиональна союзууд хадаа ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ажалшадые хабаадуулхын түлөө бүри эршэмтэйгээр оролдохо, манай орон дотор коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэжэ байһан ажалша олониитын зохёон байгуулхы үүсхэл хэшээлые, эдэбхиие бүри ехээр бадаруулха, Коммунистическэ партиие тойруулан тэдэниие бүри нягтаар жагсаан нэгэдүүлхэ уялгатай. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүсэтэ ехээр саашадань дэбжээхын түлөө тэмсэлдэ, Совет гүрэнэй экономическа хүсэ шадалые, мүн өөрыгөө хамгаалха хүсые саашадаа бэхижүүлхын түлөө, арадай ажахын түсэбые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө, техникые улам һайжаруулхын түлөө, ажалай бүтээсые таһалгаряагүйгөөр дээшэлүүлхын түлөө, арадай ажахын бүхы һалбаринуудта эд зөөри арьбалхын, тэдэниие айхабтар гамтайгаар хэрэглэхын түлөө тэмсэлдэ, промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриие бушуу түргөөр ехэ болгохын тулада бии байһан бүхы арга боломжо, зөөри баялигые эгээл дүүрэнээр хэрэглэхын түлөө тэмсэлдэ, ажалшадай ажабайдалые, соёл культурыень саашадаа улам ехээр дээшэлүүлхын түлөө тэмсэлдэ олониитые элсүүлэн эмхидхэхэ гээшэ профсоюзай гол шухала зорилгонь болоно.

I. Ажахыда профсоюзай үүргые дээшэлүүлхэ тухай

Манай социалистическэ гүрэндэ бүгэдэарадай зөөри болохо фабрика, заводуудые, шахтануудые, совхоз, МТС-үүдые болон бусад предприятинуудые түбхын түрүүндэ ажалшадай депутадуудай Соведүүдээр дамжуулан ажалшаднай хүтэлбэрилдэг гээшэ. Энээнтэй хамта ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хүдэлмэришэдые олоорнь хабаадуулха талаар профессиональна союзууд . айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэг. Үйлэдбэриин гол шухала хэрэгые бүрин эрхэтэйгээр хүтэлбэрилжэ байһан хүтэлбэрилэгшэдэй ажал-ябуулгын хойноһоо хүдэлмэришэн анги хадаа профессиональна союзуудаар дамжуулан хинадаг байна.

Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ажалшадые хабаадуулха шухалын шухала арга замуудай нэгэниинь, коммунистическэ общество байгуулха, туршагдаһан арга замуудай нэгэниинь социалистическэ мүрысөөн болоно. Социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ тушаа профсоюзай ехэ хүдэлмэри хэһые тэмдэглэхэ зуураа, мүрысөөе хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ёһо тэдыгээр хандаха ябадал үшөөл гаргагдаһаар, абаһан уялгануудыень хүдэлмэришэдөөр дүүргүүлхын тулада тэдэнэй дунда эмхидхэлэй, ойлгууламжын-политическэ хүдэлмэри заримдаа һулаар хэгдэдэг, эмхидхэлэй-техническэ тодорхой хэмжээ-ябуулганууд заримдаа бэелүүлэгдэдэггүй байха юм гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудые саашадаа хүсэтэ ехээр хүгжөөхэ зорилгоор мүрысөө хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ бии байгаа дутагдалнуудые шууд усадхажа, мүрысөөе бүри үндэр, шэнэ шатада оруулха шухала. Гадна бүхы хүдэлмэришэдые, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые мүрысөөндэ хабаадуулха, бүхы хүдэлмэришэдөөрөө нормыень дүүргүүлхэ ба үлүүлэн дүүргүүлхэ, ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулха шухала. Мүрысөө үүсхэхэдээ, Ленинэй зохёоһон иимэ гол ёһонуудые баримталха шухала: юунэй түлөө мүрысэжэ байһые бүгэдэндэ соносхохо, туйлагдаһан үрэ дүнгүүдые сагуулан жэшэхэ, алишье талын олоһон дүй дүршэл бодото дээрэнь дахин бэелүүлхэ арга боломжо бии байха, мүн бэе бэедээ нүхэдэй ёһоор туһаламжа үзүүлэгдэдэг байха ёһотой. Экономическа захиргаанай районуудтахи предприятинууд болон барилгануудай хоорондо, мүн экономическа районуудай хоорондо мүрысөө дэлгэрүүлхэ гээшэ ехэ удхашанартай хэрэг болоно. Гэхэтэй хамта, элдэб экономическа районуудта хабаатай аад, адлишуу юумэ бүтээдэг предприятинуудай хоорондо, тэрэшэлэн элдэб шухала мэргэжэлтэдэй хоорондо мүрысөө үүсхэхэ баһал шухала гэжэ тоологдоно.

Ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ажалшадые хабаадуулха талаар үйлэдбэриин зүблөөнүүд айхабтар ехэ удхашанартай. Юундэб гэхэдэ, предприятиин хүтэлбэрилэгшэдэй ажал-ябуулгые энэ суглаанууд дээрэ олониитын зүгһөө хинан шалгаха арга олдоно. Гэбэшье, үйлэдбэриин зүблөөнүүдые үнгэргэхэ хэрэгтэ мүнөө нилээд ехэ дутуу дунданууд ушардаг. Олон предприятинуудта үйлэдбэриин зүблөөнүүд тиимэ ехэ үүргэ дүүргэхэеэ болишонхой, мүртэй бэлэдхэлгүйгөөр, яаралтайгаар гол түлэб бригадануудта, участогуудта зарлагдадаг байна. Бүхы заводой болон цехын хүдэлмэришэдэй зүблөөн тон үсөөн үнгэргэгдэдэг. Тиимэһээ цехын болон бүхы предприятиин ажал-ябуулгын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүдэлмэришэд, албахаагшадые хабаадуулха арга боломжо бага болоно. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин зүблөөнүүдтэ хабаадалсадаггүй, тэндэ абтаһан шиидхэбэринүүдые дүүргэдэггүй байхадань, хүдэлмэришэд иимэ зүблөөнүүдые үнгэргэхэ дурагүй болошодог байха юм.

Предприятинуудта болон барилгануудта үйлэдбэриин зүблөөнүүдые саг үргэлжэ зарлажа байха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Тиихэдээ иимэ суглаануудта хүдэлмэришэдые, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые болон албахаагшадые олоор хабаадуулха, предприятиин хүтэлбэрилэгшэдһөө, партийна болон комсомольско организацинуудһаа, научно-техническэ обществонуудһаа түлөөлэгшэд эндэ заатагүй байлсаха ёһотой.

Профсоюзна организацинууд үйлэдбэриин зүблөөнүүдые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо, тэдэнэй үүргыень, нэрэ хүндыень дээшэлүүлхэ, тэдэнэй абаһан шиидхэбэринүүдые хүсэтэй болгохын түлөө оролдохо ёһотой. Гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ, үйлэдбэридэ бии байгаа доторой арга боломжонуудые эгээл гүйсэдөөр хэрэглэхэ, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха арга боломжо хүдэлмэришэдтэ байгуулха, предприятинууд болон барилгануудые хүтэлбэрилхэ арга методүүдые һайжаруулха зорилгодо үйлэдбэриин зүблөөнүүдэй хүдэлмэрииень хандуулха шухала. Үйлэдбэриин түсэбүүд, үйлэдбэриин эмхидхэлэй болон ажалай асуудалнууд, продукциин болон барилгын үнэ сэнгые доошолуулха, шанарыень һайжаруулха, техническэ нормировани хэхэ, капитальна барилга хэхэ тушаа, заводой доторой хүтэлбэриие һайжаруулха болон бусад асуудалнууд зүблөөнүүд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой.

Предприятинуудай коллективүүдэй болон захиргаанай абаһан уялгануудые тодорхойлдог хамтын договорнуудта үйлэдбэриин ажал хүдэлмэриин, ажалшадай байра байдалай болон культурна эрилтыень хангаха шухалын шухала асуудалнууд оруулагдадаг байна. Профсоюзна организацинууд болон ажахын хүтэлбэрилэгшэд эдэ договорнуудые баталха хэрэгые һайжаруулха, захиргаанайшье, мүн хүдэлмэришэдэйшье абаһан уялгые заатагүй дүүргүүлхын түлөө тэмсэхэ, тэдэ уялгануудай ямараар бэелүүлэгдэжэ байһыень олон эдэбхитэдые хабаадуулан, саг үргэлжэ шалгажа байха, мүн шалгалтаар тодорһон үрэ дүн тухай хүдэлмэришэдтэ, албахаагшадта дуулгажа байха ёһотой.

Хүдэлмэришэд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй дундаһаа уралан нарижуулагшадые, ухаалан зохёогшодые улам олошоруулха талаар профсоюзууд хүдэлмэреэ һайжаруулха, арадай ажахыда бии байгаа арга боломжонуудые бэдэрэн олохо, техникэ һайжаруулха, үйлэдбэриин технологи болон эмхидхэлые һайжаруулха хэрэгтэ тэдэнэй зохёон байгуулхы үүсхэл хэшээлые шэглүүлхэ ёһотой. Уралан нарижуулгын дурадхалнуудые болон ухаалан зохёолгонуудые саг соонь хаража үзөөд, тэдэниие ажал хүдэлмэридэ нэбтэрүүлхын хойноһоо шанга хиналта тогтоохо, энэ хэрэгтэ албан хойрогоор, хайша хэрэгээр хандажа байһан ушарнуудтай үсэд нэтэрүүгээр тэмсэл хэгдэхэ ёһотой. Мүн научно-техническэ обществонуудые хүтэлбэрилхэ хэрэгые һайжаруулха, түрүү дүй дүршэл шэнжэлэн үзэжэ, тэдэниие нэбтэрүүлхэ, наука, техникын шэнэ шэнэ туйлалтануудые нэбтэрүүлхэ, наукын хүдэлмэрилэгшэ-

(Үргэлжэлэл 2-дохи нюурта)

СССР-эй ПРОФЕССИОНАЛЬНА СОЮЗУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

1957 оной декабриин 17-до КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоол

(Үргэлжэлэл)

дые болон предприятиин хүдэлмэришэдые нягта холбоо барисаатай болгохын хойноһоо оролдохо шухала.

ВЦСПС, профсоюзуудай ЦК-нууд, профсоюзай республиканска Соведүүд үйлэдбэриин, ажал хүдэлмэриин болон байра байдалай асуудалнуудые советскэ, ажахын органуудта зүбшэн хэлсэлгэдэ урданайхиһаа эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болохо ёһотой. Үйлэдбэриин түсэбүүдэй проект зохёохо талаар дурадхалнуудые бэлэдхэхэдээ, мүн ажал хүдэлмэриин болон байра байдалай үдэр бүри гарадаг асуудалнуудые хаража үзэхэдөө, түсэблэлгын органууд профсоюзна комитедүүдэй һанамжые заатагүй хараадаа абаха уялгатай. Арадай ажахын Соведүүд, тэрэшэлэн областной болон хизаарай гүйсэдкомууд, предприятинуудай жэлэй түсэбэй проектнүүдые хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай нийтын суглаанууд дээрэ, конференцинүүдтэ гү, али үйлэдбэриин зүблөөнүүдтэ зүбшэн хэлсүүлһэнэйнгээ һүүлээр профсоюзай тус тус комитедүүдэй болон Соведүүдэй түлөөлэгшэдтэй хамта хаража үзэхэ ёһотой.

Ажал хүдэлмэриин болон салин хүлһэнэй асуудалнуудые эрхилдэг СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй Комитедэй ажал-ябуулгань хүдэлмэришэд болон албахаагшадай ажабайдалай гол шухала асуудалнуудта хамаатай дээрэһээнь, эгээл шухала шиидхэбэринүүдынь ВЦСПС-эй Комитедтэй болон Президиумтэй хамта абтадаг байха гэжэ тогтоохо.

II. Хүдэлмэришэдэй болон албахаагшадай хүдэлмэрилдэг газарыень, мүн байра байдалыень һайжаруулха гээшэ профсоюзай шухалын шухала зорилго мүн

Арад зоной ажабайдалые саашадань һайжаруулха тушаа парти, правительствомнай профессиональна союзуудай эдэбхитэйгээр туһалһанай ашаар һүүлэй үедэ хэдэ хэдэн шухала хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлээ: эгээл бага салин хүлһэ абадаг хүдэлмэришэд болон албахаагшадай салингынь дээшэлүүлэгдээ, һайндэрэй, мүн амаралтын урдахи хүдэлмэриин үдэр хороогдоо, гадна 7 часай хүдэлмэриин үдэр тогтоогдожо байна, тиихэдэ газар доро хэгдэдэг ажалда хабаададаг хүнүүд үдэртөө 6 час хүдэлдэг боложо байна, пенси болон тэдхэмжэнүүд ехэ болгогдоо, ойрын 10—12 жэлэй туршада гэр байраар дуталдахаяа болихо гэһэн зорилго табигдаад, амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Социалистическэ гүрэн аюулгүй байдалда хүдэлмэришэдөө ажалладаг болгохын тулада айхабтар ехэ зөөри жэл бүри гаргашална, тиигэжэ нэгэшье капиталистическэ орондо байдаггүй, таатай зохид эрхэ байдалда совет хүнүүд ажалладаг болонхой. Мүнөө хүдэлмэрилжэ байһан предприятинуудта ажаллахада таатай зохид эрхэ байдал байгуулхын тулада оройдоол һүүлэй табанжэлдэ гүрэмнай 11 гаран миллиард түхэриг гаргашалаа.

Гэхэтэй хамта, ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэришэдөө таатай зохид эрхэ байдалда ажалладаг болгохын түлөө схээр оролдоногүй, энэ хэрэгтэ табигдаһан мүнгэ зөөриие хүсэд хэрэглэнэгүй, ажал хүдэлмэри тушаа хуули эбдэнэ. Зарим хэдэн предприятинуудта ажал хамгаалха тухай хуулиие дүүргүүлхын түлөө ёһотой тэмсэл хэгдэнэгүй, технологическа түхеэрэлгэ аюулгүй байдалда хүсэд оруулагданагүй, агаарые һэльбэн сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ тодхогдоногүй, мүн гэнэ осол болохо аюултай предприяти, цехүүд заримдаа ашаглалгада оруулагдадаг байна. Тиихэдэ эндэ ариг сэбэр сахиха эмхидхэмэл түхеэрэлгэ үгы байха юм. Тусхай хубсаһа хунараар, гуталаар, бэеэ хамгаалха хэрэгсэлнүүдээр хүдэлмэришэдые хангаха хэрэгтэ нилээд ехэ дутагдалнууд бии.

Таатай зохид байдалда хүдэлмэришэдые ажаллуулдаг болгохо, гэнэ осол болохо аюулые зайсуулхын түлөө предприяти болон барилгануудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгыень дээшэлүүлхэ, тэдэнэй зүгһөө ажал тухай хуулиие тон наринаар, хазагайруулангүйгөөр сахюулдаг болгохо шухала. Хүдэлмэришэдые таатай зохид, бэедэ хорогүй эрхэ байдалда хүдэлгэдэг болгохо, хүдэлмэришэдэй гэмтэдэг, убшэлдэг шалтагааниие усадхаха гээшэ гүрэн түрын удхашанартай зорилго гэжэ тоолохо. Хамтын договорнуудаар абтаһан уялгаяа дүүргэдэггүй, ажал хүдэлмэри тушаа хуулиие саг үргэлжэ эбдэдэг ажахын хүтэлбэрилэгшэдые харюусалгада хабаадуулха ёһотой. Профессиональна союзууд эмнэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэриие бүри шангаар хинан шалгажа байдаг болохо ёһотой.

Горнорудна, металлургическа, химическэ предприятинуудта, машина бүтээлгын промышленностиин халуун цехүүдтэ болон бусад предприятинуудта ажаллахада аюулгүй байдал хангаха тушаа нэмэлтэ хэмжээнүүдые бэелүүлхээр, 1959—1965 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ холын хараагай түсэбтэ хараалха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Тиихэдэ, наука, техникын һүүлэй шэнэ амжалтанууд хараада абтаха ёһотой.

Ажал хүдэлмэри тушаа хуули сахилгын хойноһоо гүрэнэй хиналта бэелүүлхэ, ажаллахада таатай зохид байдал хангахын хойноһоо олониитын хиналта бэелүүлхэ тушаа эрхээ профсоюзууд гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, хүндэ хүшэр, ажал ехэтэй хүдэлмэриие саашадаа оньһожоруулха тушаа, бүри һайн технологи нэбтэрүүлхэ, бүхы хүдэлмэришэдэй ариг сэбэр байдалда хүдэлхэ ябадалые хангаха тушаа хэмжээнүүдые заатагүй бэелүүлхыень ажахын органуудһаа шууд эридэг байха ёһотой. Эдэ эрилтэнүүдые дүүргүүлхын түлөө профсоюзуудай тэмсэхэдэнь, партийна организацинууд тэдэниие дэмжэхэ байна.

Барилгада, Донбассай шахтануудта, хара металлургиин предприятинуудта ажалладаг хүдэлмэришэдэй, тэрэшэлэн хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй ба совхозуудай мэргэжэлтэдэй салин хүлһые гуримшуулха талаар һүүлэй үедэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ профсоюзна организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадаа. Гэбэшье, ажал хүдэлмэриин нормо тогтоохо, салин хүлһэ гуримшуулха хэрэгтэ бии байһан дутагдалнууд үшөөл ааляар усадхагдана. Зарим предприятинуудта болон барилганuudта ажалай бүтээсэдэ орходоо салин хүлһэн ехээр дээшэлнэ. Бодото дээрээ: түрүүн салин хүлһэнэй хэмжээн дээшэлхэ бэшэ, харин ажалай бүтээсэ дээшэлхэ ёһотой бшуу. Ажалай бүтээсын дээшэлһэн хойнол салин хүлһэ нэмэхэдэ болохо байна.

Профсоюзна, ажахын органууд хүдэлмэришэдэй, хүтэлбэрилхы ба инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, албахаагшадай салин хүлһэнэй системые саг үргэлжэ һайжаруулжа байха ёһотой. Тэдэнэр продукци ехээр гаргалгые, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгые салин түлөөһэнэй талаар урмашуулха, цехүүд ба предприятинуудай ашаг ехэтэйгээр хүдэлдэг болохо, продукциин өөрын үные түсэбһөө гадуур доошолуулхада, шэнэ техникэ хэрэглэхэдэ туһалха хүсэтэ арга болгон салин хүлһые, тэрэшэлэн шан үгэдэг системые хэрэглэхэ ёһотой. Хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалайнгаа нормые, түлөөһэнэй хэмжээе, тарифна ставкые мэдэдэг, хэды шэнээн салин олоһоноо хүсэд мэдэдэг болохо ёһые туйлаха ёһотой.

Зургаадахи табанжэлэй турша соо ажалай үдэр богони болгогдохо байна. Тиимэһээ ажалай үдэр богони болгогдоходоо ажалай бүтээсэнь ехэ боложо, үйлэдбэриин хэмжээн бага болохогүйгөөр, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай салин хүлһэнэй доошоо орохогүйгөөр—тиимээр ажалай үдэрые богони болгохо хэмжээ-ябуулганууд зохёогдохо юм. Энэ хэмжээ-ябуулгануудые зохёолгодо, бэелүүлгэдэ профессиональна союзууд эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотой.

Профсоюзууд болбол парти, правительстваар зохёогдоһон гэр байрын, культурно-ажаһуудалай барилгын айхабтар ехэ хараа түсэб бэелүүлхэдэ эдэбхитэйгээр туһалха, городуудай, барилганууд ба предприятинуудай дунда мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зэргэтэй. Тэдэнэр арад зоной хүсөөр барилга хэдэг дүй дүршэлые эршэмтэйгээр дэлгэрүүлхэ, тус тустаа гэр баригшадта туһалха, гэр байрын болон культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудай барилга болон заһабариин ябасые нийтын шанга хиналтада абаха, барилгын хүдэлмэриин шанарые һайжаруулхын, үныень химдаруулхын түлөө оролдохо ёһотой. Предприятинуудта, эмхи зургаануудта администраци ба профсоюзна комитедүүдэй хамтадаа гаргаһан шиидхэбэреэр гэр байра хүн зондо хубаагдаха байна. Мүн профсоюзууд болбол нютагай Соведүүдэй барижа байһан гэр байрые хубаалгада хабаадалсаха ёһотой.

Профсоюзна организацинууд худалдаа наймаанай, нийтын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэридэ ехээр нүлөөлдэг болохо, эдэниие шанга хиналтада абаха зэргэтэй. Столовонуудай, буфедүүдэй, магазинуудай тоо олон болгохо тухай асуудалнуудые советскэ болон ажахын органуудай хаража үзэхэдэнь хабаадалсажа байха, тэдэниие шухала шухала газарнуудтань зүбөөр байрлуулхын, ажалшадые бүри зохид һайнаар хангадаг болохын, эдеэ хоолой шанарые һайжаруулхын, тэрэнэй үные химдаруулхын түлөө оролдохо зэргэтэй. Ажахын организацинуудай, предприятинуудай ба эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд нийтын хиналтын оруулһан дурадхалнуудые саг соонь хаража үзөөд, шухала хэмжээнүүдые абажа байха уялгатай.

Ажалшадай хэрэглэмжые үлэмжэ дүүрэнээр хангахын тулада гүрэнэй талаһаа айхабтар ехэ мүнгэ зөөри социальна мүнхэлэлгэдэ табигдадаг байна. Профсоюзууд болбол социальна мүнхэлэлгын хэрэгые хойшо хойшодоошье һайжаруулха, санаторинууд болон амаралтын гэрнүүдтэ путёвконуудые зүбөөр хубааха ябадал хангаха, эмнэлгын, һэргылэмжын ба үхибүүгэдэй эмхи зургаануудай барилгын түсэбэй дүүргэлтын хойноһоо хиналтаяа шангадхаха ёһотой.

Профсоюзууд болбол социальна тэдхэмжын органуудай ажал-ябуулгын хойноһоо хиналтаяа шангадхаха, үтэлһэн гү, али инвалид болоһон хүдэлмэришэд ба албахаагшадта пенси тогтооходо хабаадалсаха, тэдэнэй культурно-ажаһуудалай эрилтэ хангаха тухай саг үргэлжэ анхаралаа табиха, тэдээнтэй хододоо барисаатай байха ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

III. Профсоюзуудай хүмүүжүүлгын ба культурно-нийтын хүдэлмэриие һайжаруулха тухай

Коммунизмын һургуули гэдэг үүргэеэ дүүргэжэ байгаа советскэ профсоюзууд хүдэлмэришэн ангиин, интеллигенциин ушар ёһо, социалистическэ мэдэрэлгые дээшэлүүлхэдэ эдэбхитэйгээр туһалдаг. Профсоюзуудай сэхэ хабаадалгатайгаар предприятинууд, совхозууд ба МТС-үүдтэ культурно-гэгээрэлэй олон тоото эмхи зургаанууд байгуулагдаад, ажалшадай нийтэ эрдэмээ, үйлэдбэриин-техническэ мэргэжэлээ дээшэлүүлхэдэнь тэдээндэ ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Уранһайханай самодеятельность, физкультура ба спорт хүгжөөхэ тухай, хүдэлмэришэдэй ба албахаагшадай үхибүүгэдые хүмүүжүүлхэ тухай, тэдэнэй амаралта эмхидхэхэ тухай нилээд ехэ оролдолго профсоюзууд гаргадаг боложо байна.

Гэбэшье, профсоюзуудай хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин удха болон далайсань ажалшадай улам ургажа байгаа эрилтэдэ хүрэнэгүй. Культурно-нийтын хүдэлмэри заримандаа коммунистическэ байгуулалтын бодото зорилгонуудһаа таһархайгаар ябуулагдадаг, зарим хүдэлмэришэд болон албахаагшадай дунда оройдоо ябуулагдадаггүй байха юм. Социализмын эрхэ байдалда хүдэлмэришэдэй ажабайдал үйлэдбэриин али зэргэ амжалтатай ябажа байһан дээрэһээ, хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсын дээшэлһэн дээрэһээ һайжарха гэжэ хүдэлмэришэдтэ профсоюзай эмхинүүд муугаар ойлгуулжа үгэнэ. Профсоюзна органууд ажалай журамые саашадань улам бэхижүүлхэ тухай бүри ехээр оролдохо, журам эбдэгшэдтэй тэмсэл ябуулхадаа нийтэ зоной шүүмжэлэлые үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой.

Хүдэлмэришэдэй клубуудта, Культурын байшангууд ба ордонгуудта олон миллион ажалшад ябадаг гээшэ. Гэхэтэй хамта, тэндэ үйлэдбэриин техническэ, естественно-научна пропаганда, түрүү дүй дүршэлые дэлгэрүүлхэ хэрэг һонигүйгөөр, хубхай хооһоноор хэгдэдэг, уранһайханай самодеятельностиин удхада, идейнэ хэмжээндэ анхарал үсэдөөр табидаггүй, хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай, тэдэнэрэй гэр бүлынхидэй амаралтые культурна болбосоронгёор эмхидхэхэ тухай оролдолго багаар гаргагдадаг байха юм.

Ажалшадай дунда профсоюзуудай хүмүүжүүлгын, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха, гээгдэнги тулюур һанал бодолдо эсэргүү тэмсэл шангадхаха, элүүр энхэ байдалай түлөө пропаганда дэлгэрүүлхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Профсоюзууд болбол советскэ патриотизмын, социалистическэ интернационализмын, арадуудай хани барисаанай үзэлөөр нийтэ зониие хүмүүжүүлхэ, оронойнгоо эзэн байһан үзэлые тэдээндэ улам нэмээхэ, үйлэдбэриин түсэбүүдэй дүүргэлтын түлөө, техническэ дэбжэлтын түлөө, обществын үйлэдбэриин хүсэнүүдэй улам ехэ хүгжэлтын түлөө, орон дотороо материальна баялигуудые элбэг дэлбэг болгохын түлөө Эхэ оронойнгоо үмэнэ олониитын харюусалгые дээшэлүүлжэ байха ёһотой. Энээнэй тулада парти, правительствын дотоодын болон гадаадын политикые үргэнөөр тайлбарилан ойлгуулжа, политическэ ба научна эрдэм ухаа дэлгэрүүлхэ, тиихэдээ клубуудай, библиотекэнүүдэй, кино, радио, телевидениин, уранһайханай самодеятельностьнуудай бүхы арга боломжые хүсэдөөр хэрэглэхэ шухала. Үйлэдбэриин-техническэ үргэн пропаганда хэхэ, культурно-техническэ хэмжээгээ дээшэлүүлхэдэнь бүхы хүдэлмэришэдтэ туһаламжа үзүүлхэ гээшэ профсоюзна организацинуудай шухала зорилго мүн.

Ажалшадые бэе махабадын талаар хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие нилээд һайжаруулха, предприятинуудта, совхозуудта, МТС, эмхи зургаануудта ба һуралсалай газарнуудта олониитын физкультурна ба спортивна хүдэлмэри эмхидхэлгые һайжаруулха шухала гэжэ профсоюзуудай анхаралые хандуулха.

Залуушуулай дунда хүдэлмэри шангадхаха гээшэ профсоюзуудай ба комсомолой зорилгонуудай нэгэниинь болоно. Тэдэнэр залуушуулай ажал, амаралта, ажабайдал тухай асуудалнуудта, тэрэшэлэн культурно-нийтын хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ анхаралаа бүри ехээр табидаг болохо ёһотой. Залуу хүдэлмэришэдые ажалда, нийтын зөөридэ коммунистическэ ёһоор хандадагаар, өөрынгөө предприятида, СССР-эй баатарлиг хүдэлмэришэн ангиин алдарта заншалнуудта дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, мүн шэлэжэ абаһан мэргэжэлээ шудалха, соёл культурын талаар юумэ мэдэсыень үргэдхэхэ хэрэгтэнь туһалха, заочно болон үдэшын һургуулинуудта һуралцалта дэмжэлгэ үзүүлхэ шухала. Ажал хүдэлмэриингөө дүршэлһөө гадна, мүн ажабайдалайнгаа дүй дүршэлые эдир залуу хүбүүд, басагадта дамжуулан үгэхынь, тэдэниие тааруугүй ябадал гаргалгаһаань һэргылхынь тулада залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үнинэй хүдэлмэришэдые хабаадуулха хэрэгтэй.

IV. Профсоюзуудай эмхидхэлэй хүдэлмэри һайжаруулха тухай

Промышленностиин, барилгын хэрэгые хүтэлбэрилгые шэнэдхэлгэтэй, предприятинуудые олон министерствонүүдэй болон зургаануудай зүгһөө хүтэлбэрилдэг ябадалые усадхаһантай дашарамдуулан эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэри һайжаруулха талаар профсоюзууд хэдэн хэмжээнүүдые абаа. Нютагай профорганизацинуудые түбэй газарһаа сэхэ хүтэлбэрилгэ область, хизаар болон республикануудһаа бэелүүлэгдэдэг болоо, профсоюзуудай соведүүд бүри ехэ эрхэтэй ба уялгатай болгогдоо, хэдэн профсоюзууд томодхогдожо, аппарадайнь зарим үлүү һалбаринууд үгы болгогдоһон байна.

Гэхэтэй хамта, олон профсоюзна органууд хүдэлмэреэ үшөөл удаанаар шэнэдхэн табина, үйлэдбэриин тодорхой асуудалнуудые шиидхэлгэдэ үшөөл һайнаар хабаадалсанагүй, эмхидхэлэй бодото хүдэлмэри багаар хэнэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ. ВЦСПС өөрынгөө шиидхэбэринүүдэй гүйсэдхэлые һулаар хинана, профсоюзна хүдэлмэриин дүй дүршэл согсолон шэнжэлжэ, дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ анхарал багаар табина.

Профсоюзна организацинуудта демократиие, профсоюзна ажабайдалай ёһо гуримые эбдэдэг ушар үзэгдэнэ: профсоюзуудай комитедүүд болон соведүүдэй пленумүүд үсөөнөөр зарлагдана, хамтын хүтэлбэриин орган бологшо пленумүүдэй үүргые хэрэгсээхэгүй ябадал олон үзэгдэнэ. Профсоюзна хүдэлмэрилэгшэдые шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ дутуунууд бии. Үйлэдбэри дээрэ, нийтын ажабайдалда шалгаран гаража, хүдэлмэришэдтэ этигэл найдабаритай болоһон залуу, шударгы хүдэлмэрилэгшэдые профсоюзна хүдэлмэридэ дэбжүүлхэ тухай профсоюзуудай олон комитедүүд, соведүүд тиимэ ехэ оролдолго гарганагүй.

Профсоюзуудай эмхидхэлэй хүдэлмэриие һайжаруулхыень, ажал хүдэлмэреэ шэнэ ёһоор эмхидхэлгэдэнь профсоюзуудай соведүүдтэ бодото туһаламжа үзүүлхыень союзна республикануудай компартинуудай ЦК, КПСС-эй крайком болон обкомуудые, ВЦСПС-эй партийна группые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум уялгална.

Профессиональна союзуудай үмэнэ табигдажа байһан зорилгонуудые дүүргэхэ хэрэгтэ, тэдэнэй партийна эхин организацинууд шиидхэхы үүргэ дүүргэхэ байна. ВЦСПС, профсоюзуудай республиканска, хизаарай, областной соведүүд болон комитедүүд хадаа ажалшадай аша туһые зүбөөр харан сахижа, тэдэнэй бүхы ажабайдал тухай оролдолго гаргажа шадаха, өөһэдтэнь эгээн дүтын, түрэл организацинууд профсоюзууд болоно гэжэ олониитэ ажалшадай мэдэрхын тулада профсоюзуудые хүтэлбэрилгэ горьтойгоор һайжаруулха, тэдэндэ үдэр бүриин туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Предприятинуудай промфинтүсэбүүдые зохёолгодо, ажалай нормо зохёохо, салин хүлһэ түлэхэ асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаадалсаха, ажал тухай хуули ёһо сахихын, коллективнэ договорнуудые дүүргэлгын хойноһоо хиналта хэхэ, ажахын хүтэлбэрилхы тушаалнуудта кандидатура дэбжүүлхэдэ өөһэдынгөө һанамжа хэлэхэ, фабзавместкомой зүбшөөлгүйгөөр хүдэлмэришэд болон албахаагшадые ажалһаань гаргуулхагүй эрхэ олгохын тулада профсоюзуудай фабрично-заводской комитедүүдэй үүргые ехэ болгоходо таарамжатай гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Профсоюзна ажабайдалай ёһо гуримые наринаар сахиха, үүсхэл эдэбхи хүгжөөхэ, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ дэлгэрүүлхэ, хамтын хүтэлбэри хангаха, профсоюзна органуудай тоосоогоо хэдэг, һунгагдадаг байха ябадалда үндэһэлэн профсоюзна организацинуудай хүдэлмэри ябуулха шухала. ВЦСПС-эй, профсоюзуудай центральна, областной комитедүүдэй болон соведүүдэй өөһэдынгөө хүдэлмэри тухай элидхэлнүүдые профсоюзуудай гэшүүдэй суглаанууд болон конференцинууд дээрэ үргэнөөр зүбшэн хэлсүүлжэ байха шухала. Профсоюзна хамтын суглаануудай үүргые дээшэлүүлжэ, үйлэдбэриин, ажалшадые ажаһуудалай болон культурна талаар хангалгын шухала асуудалнуудые тэдээн дээрэ зүбшэн хэлсүүлдэг болохо хэрэгтэй. Профсоюзна болон ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд суглаануудта эдэбхитэйгээр хабаадажа, шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлэлгэ дэлгэрүүлгэдэ туһалха, хүдэлмэришэд болон албахаагшадай һанамжануудта анхаралтайгаар хандаха, суглаанууд дээрэ оруулагдаһан дурадхалнуудай ямараар дүүргэгдэжэ байһан тухай тоосоогоо хэхэ уялгатай.

Профсоюзна органууд бүхы ажал хүдэлмэреэ бодото тодорхойгоор, бодомжотойгоор, даалгагдаһан хэрэгэйнгээ түлөө харюусалгаяа һайнаар мэдэрэн ябуулха зэргэтэй. Профсоюзна аппарадые саашадань нарижуулан һайжаруулха, гаргаша багатай болгохо, тэрэниие профсоюзуудай гэшүүдтэ бүри ойротуулан дүтэлүүлхэ хүдэлмэриие саашадань үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй. Профсоюзуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд ехэнхи сагаа предприятинууд болон барилганuудта ошожо, хүдэлмэришэдэй, албахаагшада[illegible]да үнгэргэхэ, үйлэдбэри эмхидхэхэ, хүдэлмэришэдэй ажалай болон ажаһуудалай эрхэ байдал һайжаруулха талаар эгээн ехээр үүсхэл эдэбхи гаргаха уялгатай гээшэ.

Профсоюзуудай хүдэлмэриие һайжаруулхын тулада хүдэлмэрилэгшэдые дэбжүүлхэ, хүмүүжүүлхэ хэрэгые эрид һайжаруулха шухала. Хамагай түрүүндэ профсоюзуудай соведүүдтэ, фабрично-заводской комитедүүдтэ дүршэлтэй, үүсхэл ехэтэй хүдэлмэрилэгшэдые табиха, хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ хүдэлмэришэд, эхэнэрнүүд болон залуушуулай дундаһаа шэнэ шэнэ хүнүүдые зоримгойгоор хабаадуулха хэрэгтэй. Профсоюзна хүдэлмэрилэгшэд марксистско-ленинскэ бэлэдхэлээ, мэргэжэл шадабаряа эсэшэ сусашагүйгөөр дээшэлүүлхэ ёһотой.

V. Советскэ профсоюзуудай уласхоорондын холбоо барисаае саашадань үргэдхэхэ

Бусад оронуудай профсоюзуудтай холбоо барисаагаа үргэдхэхын, мүн эб найрамдалай, демократиин болон социализмын түлөө тэмсэлдэ хүдэлмэришэн ангиин бата нэгэдэл болон ахадүүгэй талархалые бэхижүүлхын тулада СССР-эй профсоюзууд горьтой хүдэлмэри хэнэ.

Коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй Зүблөөнүүд дээрэ баталан абтаһан Деклараци болон эб найрамдалай Манифест уласхоорондын хүдэлмэришэнэй болон профсоюзна хүдэлөөе саашадань хүгжөөхэ, бүри эмхидэнги болгохо шэнэ замуудые нээжэ үгөө.

Советскэ профсоюзууд өөрынгөө уласхоорондын ажал-ябуулгые саашадань бүри эдэбхитэй болгохо, тиихэдээ шэнэ дайнай аюулда эсэргүүсэн, ядерна зэбсэг туршалгые болюулхын, тэрэниие хүсэдөөр хорихын түлөө, хүдэлмэришэн ангиин ажабайдалай болон ажалай эрхэ байдал һайжаруулхын түлөө, арадуудай демократическа эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ уласхоорондын хүдэлмэришэнэй, профсоюзна хүдэлөөнэй нэгэдэмэл ябуулга туйлаха, эмхигүй ябадал зайсуулха хэрэгтэ гол оролдолго хүсэлэлөө зорюулха ёһотой гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно.

Дэлхэйн профсоюзна хүдэлөөнэй бүхы түрүү хүсэнүүдые өөрыгөө тойруулан жагсаадаг шухала центр болотшо Профсоюзуудай бүхэдэлхэйн федерациие бэхижүүлхэ, ВФП-эй болон һалбаринуудай профсоюзуудай уласхоорондын нэгэдэлнүүдэй нүлөөе үргэдхэхэ, нэрэ хүндыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр туһалха гээшэ советскэ профсоюзуудай зорилго болоно. Тиихэтэй хамта эб найрамдалай болон ажалшадай шухала интересүүдэй түлөө тэмсэхэдээ, ВЦСПС, СССР-эй һалбаринуудай профсоюзууд тус тус оронуудай профсоюзуудтай болон ажалшадтай, тэрэ тоодо реформистска, католическа болон бусад уласхоорондын нэгэдэлнүүдтэй дүтэрхы бодол баримталдаг профсоюзна национальна центрнүүдтэй хани барисаагаа, харилсаа холбоогоо үргэдхэхэ зэргэтэй. Колониальна болон дулдыданги оронуудтахи профсоюзуудтай уласхоорондын ямаршье нэгэдэлдэ ородог байһандань хамаархангүйгөөр барисаа болон харилсаа холбоо үргэдхэхэ хэрэгтэй.

Хитадай, бусад социалистическэ оронуудай профсоюзуудтай ахадүүгэй холбоо барисаа болон харилсаагаа саашадань бэхижүүлхэ, хүдэлмэриингөө, мүн гүрэнэй, ажахын болон культурна байгуулалтада хабаадалгын талаар олдоһон дүй дүршэлөө халан абалсаха шухала байһанда советскэ профсоюзуудай анхаралые хандуулха.

Советскэ профсоюзууд СССР-эй хүдэлмэришэн ангиин агуухэ туйлалтануудые, социализмын булюу һайн байлгые бусад оронуудай ажалшадай дунда бүри эдэбхитэйгээр, бүри үнэмшэстэйгөөр тайлбарилан ойлгуулха зэргэтэй. «Арадай капитализм», «Ажал капитал хоёрой хоорондохи харилсаа холбоон» гэдэг хуурмаг номнолнуудые, мүн хархис профсоюзуудай удмаршадай эмхи гурим алдахуулха зорилгоор ябуулдаг үйлэ хэрэгүүдые шууд элишэлхэ, ангиин тэмсэлэй, пролетарска интернационализмын үзэл сурталаар ажалшадые хүмүүжүүлгэдэнь уласхоорондын профсоюзна хүдэлөөндэ али болохоор туһалха гээшэ шухала зорилго болоно гэжэ тоолохо. Уласхоорондын профсоюзна хүдэлөөнэй асуудалнуудые бүри гүнзэгыгөөр шудалха, бусад оронуудай хүдэлмэришэн ангиин ажабайдал болон тэмсэлтэй СССР-эй ажалшадые танилсуулха ябадал ВЦСПС-эй эмхидхэхэнь шухала байна.

VI. Профсоюзуудые парторганизацинуудай зүгһөө хүтэлбэрилгэ һайжаруулха тухай

Социалистическэ обществын бата бэхи үндэһэ һууринь бологшо, Коммунистическэ партиин ленинскэ политикые хүтэлбэри болгодог туладаа советскэ профсоюзууд хүсэтэй юм. Профессиональна союзууд партиин хүтэлбэреэр, тэрэнэй туһаламжа болон дэмжэлгээр лэ өөрынгөө үмэнэ табигдажа байһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаха байна.

Мүнөө үедэ профсоюзна нютагай органуудай бүри ехэ эрхэтэй болгогдоод байхада, профессиональна союзуудай ажал ябуулгын түлөө партийна организацинуудай харюусалга бүри дээшэлбэ. Партийна комитедүүд профсоюзуудта бүри ехээр анхарал табидаг болохо, тэдэнэй хүдэлмэриин удхые бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлэн мэдэхэ, ажахын болон культурна байгуулалтада, ороной нийтэ-политическэ бүхы ажабайдалда тэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадаха ябадал хангаха зэргэтэй.

Зарим партийна комитедүүд профсоюзуудай улам ургажа байһан удхашанарые болон ажал-ябуулгые тоодоггүй, профсоюзна организацинуудай хүдэлмэриин удхаар һонирходоггүй, тэдэниие дүршэлтэй, политическэ хатуужалтай хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха тухай зохихо анхарал оролдолго гаргадаггүй, ажал тухай советскэ хуулиие наринаар сахидагаар ажахын хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ хэрэг дутамагаар эрхилдэг, ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ профсоюзна органуудай зүб эрилтэ хэхэдэнь тэдэниие заримдаа дэмжэдэггүй гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тэмдэглэнэ.

Профсоюзуудые һайнаар хүтэлбэрилдэг болохыень, хамагай түрүүндэ профсоюзна хүдэлмэрилэгшэдые

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

1957 оной декабриин 17-до КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй баталан абаһан тогтоолой түгэсхэл

жүүлхэ ба хүмүүжүүлхэ хэрэг эрхилдэг болохыень, м, бэлэдхэл һайнтай, эмхидхэхы шадабаритай аад, мунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй дунда дэтэй болоһон хүдэлмэрилэгшэдые профсоюзна оргудай харюусалгатай тушаалнуудта һанамжалан адхахыень союзна республиканuудай компартидай ЦК, хизаарай, областной, городской, районно итедүүдые болон партийна эхин организацинуудые СС-эй ЦК-гэй Пленум уялгална. Профсоюзуудай нэ табигдажа байһан зорилгонуудые дүүргэхэ яба- хангаха, олониитэдэ нүхэрэй ёһоор хандажа, эрилэрэглэмжыень оролдосотойгоор хангажа, тэдэнэй эл найдабарида хүртэхэ гээшэ профсоюзна хүдэлидэ дэбжүүлэгдэһэн коммунистын партийна нэрэ дын хэрэг болохо ёһотой.

артийна органууд профсоюзуудые хүтэлбэрилхэ-, профессиональна союзууд хүдэлмэришэд болон ахаагшадай партийна бэшэ организаци болоно, үргэн демократида, үнэмшүүлэн ойлгуулха арга одтэ үндэһэлэн тэдэнэй хүдэлмэри ябуулагдадаг э хододоо хараадаа абаха хэрэгтэй. Тэдэниие заан командалжа, тэдэнэй хэхэ юумые өөһэдөө даан жа бүришье болохогүй байна. Партийна комитед профсоюзна органуудай ажал-ябуулгые шадамар залан ударидаха, өөһэдынгөө үүргэ дүүргэлгэь хододоо туһалха, хүдэлмэридөө гаргаһан үүсхэл бхииень али болохоор урмашуулан хүгжөөхэ, форганизацинуудые тоодоггүй, тэдэнэй үүргые доошолуулха һэдэлгэ гаргадаг коммунистнууд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд тушаа зохихо хэмжээ абаха уялгатай байна.

Профсоюзуудай гэшүүд-коммунистнуудаар дамжуулан профсоюзна организацинуудай бүхы ажал ябуулгада партиин өөрынгөө нүлөө үзүүлдэг байһыень хараадаа абан, Пленум хадаа профсоюзна хүдэлмэриин түлөө партиин бүхы гэшүүдэй харюусалга дээшэлүүлхыень, профсоюзна һунгагдадаг органуудай дэргэдэ КПСС-эй Уставай ёһоор байгуулагдаһан партийна группануудай ажал хүдэлмэри һайжаруулхыень партийна комитедүүдые уялгална. Коммунистнууд профсоюзуудай ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, хүдэлмэриень бүхы хэмжээгээр һайжаруулха, тиигэжэ ажахын-политическэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ тэдэнэй үүргые дээшэлүүлхэ ёһотой.

***

Советскэ профсоюзууд гүрэнэй, ажахын болон культурна байгуулалтада дүүргэдэг үүргэеэ бүри дээшэлүүлжэ, ажалшадые коммунистическээр хүмүүжүүлгэдэ, КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, коммунистическэ общество байгуулха агуухэ хэрэгые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ ажалшадай зохёон байгуулхы хүсэ шадалые элсүүлгэдэнь Коммунистическэ партида саашадаа эдэбхитэйгээр туһалха гэжэ батаар найдажа байһанаа КПСС-эй ЦК-гэй Пленум элишэлэн мэдүүлнэ.

ХОНИДОО ОЛООР ХЭНЗЭЛҮҮЛЭЭ!

100 эхэ хонин бүриһөө — 140 хурьга

Мухаршэбэрэй аймагай «Гигант» колхозой түрүү хонишон нүхэр Калашников зунһаа хойшо хонидойнхото хорёо заһажа, дулаалжа, лжөөндөө һайн бэлэдхэлтэйгээр һон байна. Хонидоо ногоондо са бэлшээжэ, намартаа оролдойгоор адуулжа, бултыень хүсэр таргалуулаа.

Мүнөө үбһэнэйнь хорёо соо 400 тнер һайн шанартай үбһэ, зелёнбэлдэгдэнхэй. Хониной хотон хооо сэбэр, хуурай байлгагдана. нид уһаар хүсэд хангагданхай.

— Мүнөө жэлдэ бидэ 100 эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абахабди, хэдэ 1958 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 135—140 хурьга абахаар идэнхэйбди,— гэжэ хонишон Калашников найдамтайгаар мэдүүлнэ.

Нүхэр Калашников хэлэһэн үгэ хүрэхын түлөө эрид тэмсэжэ алаа. Мүнөө шэнэ түл абалга- хүсэд бэлэн болонхой.

М. Фалилеев.

Колхоздоо суутай хонишод

Хориин аймагай Карл Марксын эмжэтэ колхоздо олон жэлдэ ажал дээрэ хүдэлхэ зуураа шэл ехэтэй болоһон хонишод С. Бадмаев, Н. Жамсаранов шэд һайн ажалаараа суурхажа, лхоздоо хүндэтэй болонхой. нишон Н-С. Бадмаев үнгэрэгшэ лжэлгын үедэ даажа байһан бүхонидоо тобир тарганаар, бүрин эн, гээлтэ хоролтогүйгөөр ондо улжа шадаа. Тиигэжэ хонин бүһөө 3 килограмм 200 грамм ноо- хайшалһан байна.

Мүн хонишон Н. Жамсаранов 500 хонинһоо 500 хурьга абажа, ин бүтэн тэнжээгээ.

Эдэ хонишод ниитынгээ мал түрөөр үсхэхын, ашаг шэмыень шэлүүлхын түлөө саашадаашье шэ сусашагүйгөөр ажаллахабди э мэдүүлбэ. Тиигэжэ ерэхэ жэшэнэ уялга абаа.

А. Самбуев.

Түрүүшын амжалтанууд

Енхорой үргэн, уужам тала нютаг шэмэтэ һайн бэлшээритэй хадаа хонидые үсхэбэрилхэдэ зохистой, таатай газар юм. Сүхын машинно-тракторна станциин харьяата «Коммунизм» колхозой хониной фермын отарануудаар мүнөө хонидой хурьгалга гол түлэб захалаа. Энэ колхоздо 300 гаран хонид хурьгалаад, бүхы түлнүүдынь үхэл гарзагүйгөөр, тобир дорюунаар түлжүүлэгдэжэ байна.

Хонидые үбэлжүүлхэ, эртын түл эмхитэйгээр абажа, тэдэниие һайнаар түлжүүлхэ дүршэл ехэтэй артелиин суута хонишод Цырендоржо Цыренович Бадмажаповай даадаг эхэ хонидой отарынхид социалистическэ мүрысөөндэ шалгаран гаража, колхозойнгоо правлениин, партийна эхин организациин дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. Энэ отара дээрэ мүнөө зуу шахуу эртын хурьгад абтаад, нэгэшье толгой хоролтогүйгөөр, тобир һайн түлжүүлэгдэжэ байна.

Эндэхи отарын хонишод хурьгалха хонидые харууһалхадаа, хурьгадые түлжүүлхэдээ ехэхэн дүй дүршэлтэй болонхой. Тэдэнэр мүнөөшье эртынгээ хурьгадые түлжүүлхэдээ түрүү, кошарно-базова аргые зүбөөр хэрэглэнэ. Энэ отарынхид хурьгалха ойртоһон хонидой хойноһоо илангаяа һайнаар харууһалдаг. Хурьгалха хонидтоо сүүдхэ соо 2,2 килограмм үбһэ, мүн нэмэри болгон талха тарьянай зүйл үгэдэг. Тиигэжэ хурьгалха хонидынь хүшэ һайнтай, тарган, һүтэй байдаг. Мүн хурьгалһанайнь һүүлдэ хонидтоо һайн шанартай үбһэ, зеленко, силос гэхэ мэтын тэжээл эдюулдэг юм.

— СССР-эй Верховно Соведэй сессиин Хандалгада харюу болгон, манай хонишод мүнөө жэл 100 толгой эхэ хонин бүриһөө 110 хурьгадые абажа түлжүүлхэ, хонин бүриһөө 4—4 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалха, — гэжэ отарые даагша Цырендоржо Цыренович хөөрэнэ. Тус отарын хонишод энэ уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэнь лабтай.

Мүн Баруун Хүнды гэжэ нютагта байралдаг залуу хонишон Буда Балдановай отарынхид хонидойнгоо үбэлжэлгые, түл абалгые эмхитэйгээр үнгэргэнэ. Нёдондо түл абалгаараа эндэхи отарын хонишод артель соогоо эгээ һайн амжалта туйлаһан юм. Тэдэнэр 300 толгой эхэ хонидһоо 345 хурьга абажа, түлжүүлээ һэн. Мүнөө энэ отарын хонишод 100 толгой эхэ хонин бүриһөө 115-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлжэ абахабди гэжэ уялгаа үгөөд, бүри эршэмтэйгээр, оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа байна.

Энэ отара дээрэ мүнөө түрүүшын 78 хонин хурьгаланхай. Эртээр абтаһан хурьгадынь булта тобир дорюунуудаар түлжүүлэгдэнэ. Нүхэр Балдановай даадаг отарын хонишод кошарно-базова аргаар хурьгадаа түлжүүлнэ.

Артелиин центртэ дүтэ шадар оршодог нарин нооһотой үүлтэртэ хонидой отара дээрэ үбэлжэлгэ мүн эмхитэйгээр үнгэргэгдэнэ. Эндэхи хонишод, отарые даагша Гылык Дамбаевич Машиев түрүүтэй, хонидойнгоо хурьгалгада эрхим һайнаар бэлдэнхэй. Отара дээрэ мүнөө сүүдхэ соо хэдэн хонид хурьгална. Декабрь һарын һүүлээр хонид бүри олоороо хурьгалдаг болохонь. Эндэхи отарын хонишод артелиингээ малшадай социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоходоо, 100 эхэ хонин бүриһөө 115-һаа үсөөн бэшэ хурьга түлжүүлжэ абаха, хонин бүриин 6—6 килограммһаа бага бэшэ нооһо хайшалхабди гэжэ уялга абаа һэн. Тэрэ уялгануудаа отарын хонишод мүнөө амжалтатайгаар дүүргэжэ байна.

Сергей Хандуевай, Базардулма Цыденовагай, мүн бусад отаранuудта үбэлжэлгэ, түл абалга эмхитэйгээр үнгэргэгдэнэ.

Тиигэбэшье, артелиин зарим отарануудаар хонидой үбэлжэлгэ, түл абалга хангалтагүйгөөр үнгэргэгдэнэ. Нүхэд Буда Галсанов, Анна Иванова болон бусадай даадаг отаранууд дээгүүр хонидойнь үбэлжэхэ хото хорёонууд мүнөө хүрэтэр һайнаар дулаалагдаагүй, тэжээл хоолынь байра шадараа зөөгдөөгүй. Малшадайнь байха гэрнүүд һайнаар заһабарилагдаагүй.

Малшадай культурна ба ажабайдалай ургажа байһан эрилтэнүүдые артелиин правлени, партийна эхин организаци харюулнагүй. Малай үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо Үбэр Зөөхэйн сельпо (түрүүлэгшэнь нүхэр Шайдуров) артелиин гүүртэ, отаранууд дээгүүр нэгэшье дахин нүүдэл худалдаа наймаа асараагүй.

С. Шарапов.

Сэлэнгэ.

Ярууны аймагай «Коммунизм» колхозой хонишон Намсалма Борбоева колхозойнгоо мал ажал дээрэ 20 жэлдэ хүдэлнэ.

Нүхэр Борбоева ниитынгээ малые олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэрэгтэ жэл бүри горьтой хубитаяа оруулдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Намсалма Борбоева хонидоо адуулжа ябана.

Л. Хайдуровай фото.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЮҺЭДЭХИ СЕССИ

(Үргэлжэлэл)

Даб дээрэ абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор, 1957 ондо ороноймнай олзо доход 6 процентээр дээшэлхэ юм. Тиимэһээ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай олзо доходынь мүн лэ дээшэлэлсэхэ байна.

Мүнөө атомай досоохи хүсые абажа хэрэглэдэг боложо, научно-техническэ шэнэ, ехэ эрид хубилалтын хэгдэжэ байхада, ракетнэ техникын айхабтар ехээр хүгжөөд, ажал хүдэлмэридэ автомадуудай хэрэглэгдэдэг болоод байхада Советскэ Союз наука, техникэ хүгжөөхэ талаар түрүү һуури эзэлнэ. Атомна электростанциие дэлхэй дээрэ эгээл түрүүн байгуулһан, «Ленин» гэжэ атомна ледоколые эгээл түрүүн уһанда табиһан, асари томо хэмжээнэй реактивна болон турбовинтнэ пассажирска самолёдуудые олоор гаргажа эхилһэн ушар, бодосуудай ябадалые эгээл ехээр түргэдхэдэг синхрофазотрониие байгуулһан ушар, дэлхэйн ямаршье хубида ошожо шадаха, түби хоорондын баллистическэ һомонуудые бүтээһэн ушар энээн тухай гэршэлнэ.

Һүүлээрнь И. И. Кузьмин 1958 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбэй гол шухала даалгабаринууд тухай хэлэбэ.

1958 оной түсэб өөрынгөө гол удхааршье, табиһан зорилгоороошье, мүн тэрэниие зохёон табиһан арга методүүдэйнгээшье талаар 1957 оной түсэбһөө нилээд ехэ илгаатай байха юм. 1958 оной түсэбэй онсо өөрэ, шухала зүйлнүүдэй нэгэниинь юуб гэхэдэ, арадай ажахые хүтэлбэрилгэдэ демократическа централизм тушаа Ленинэй зохёоһон гол ёһонуудые нэбтэрүүлэн, саашань хүгжөөхэ талаар ехэ хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байхада, мүн Экономическа захиргаанай районуудта Арадай ажахын Соведүүдэй байгуулагдажа, ажахын түсэб зохёолгодо республиканска болон нютагай органуудай үүргын дээшэлүүлэгдээд байхада 1958 оной түсэб зохёогдоо. 1958 оной түсэб зохёоходоо, промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ шэнэ гурим хараада абтаа. Энэ түсэб хадаа һалбаринуудаар болон республикануудаар арадай бүхы ажахые хүгжөөхөөр хараалһан түсэб мүн.

Мүн 1958 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбэй шухала онсо өөрэ зүйлынь юуб гэхэдэ, энэ түсэб хадаа предприятинуудта, барилгануудта, МТС-үүдтэ, совхозууд болон колхозуудта, Экономическа захиргаанай районуудай совнархозуудта, союзна республиканuудай госплануудта уридшалан зүбшэн хэлсэгдэжэ, тодоруулагдаһан түсэб байха юм.

1958 оной түсэбые табихатаяа хамта, СССР-эй Госплан арадай ажахын шухалын шухала һалбаринуудые удаадахи—1959 ондо хүгжөөхэ түсэбэй хараануудые тухайлан табиһан байха юм. СССР-эй Верховно Соведэй VII сесси дээрэ түсэблэлгэдэ бии байһан дутагдалнуудай зүбөөр шүүмжэлэгдэһэн дээрэһээ иигэжэ удаадахи жэлэй түсэбэй зарим шухала зүйлнүүдые зохёон табилга мүнөө эгээл түрүүшынхеэ хэгдээ.

СССР-эй промышленность урдынхидаал адли тон түргэнөөр хүгжэхэ. Промышленностиин бүхы продукци 7,6 процентээр, тэрэ тоодо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ 8,3 процентээр, хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ—6,1 процентээр ургаха гэжэ 1958 оной түсэбөөр хараалагдана.

Химическэ промышленностиие горьтойгоор хүгжөөхэ гэжэ 1958 оной түсэбөөр хараалагдаба.

Түсэбэй ёһоор энэ һалбарида капитальна барилга хэхын тулада 1957 онойхидо орходоо 2,5 миллиард түхэригөөр гү, али 53,6 процентээр ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо.

Түсэбэй ёһоор нефть малтан абалга 1957 онойхидо орходоо 14 процентээр, нефть болбосоруулга—12 процентээр, газ абалга—52 процентээр ехэ болохо юм.

Нүүрһэ малтан абалга 1957 онойхидо орходоо 26,7 миллион тонно гү, али 5,8 процентээр нэмэхээр хараалагданхай. Илангаяа Уралда, Экибастузска уурхайда (Казахстан), Кузнецкэ бассейндэ нэмэл аргаар нүүрһэ малтан абалга горьтойгоор нэмэхэ байна.

Шэрэм хайлуулгые 39,1 миллион тонно гү, али 1957 онойхидо орходоо 2 миллион үлүүтэй тонноор, булад хайлуулгые 53,6 миллион тонно гү, али 1957 онойхидо орходоо 2,5 миллион тонноор, прокат үйлэдбэрилгые 41,7 миллион тонно гү, али 1957 онойхидо орходоо 1,8 миллион тонноор ехэ болгохо гэжэ хараалагдаа.

Хара металлургида 1958 ондо капитальна барилга хэхын тулада 12,1 миллиард түхэриг гү, али 1957 онойхидо орходоо 3,3 миллиард түхэригөөр ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо юм.

Түсэбэй ёһоор 1958—1959 онуудта жэл соо 6,5 миллион тонно прокат гаргаха предприятинууд баригдаха юм. Энэ хадаа бүхы табадахи табан жэл соо баригдаһан иимэ предприятинуудай шэнээн болоно.

1958 ондо 10 миллион тонно түмэрэй руда абаха шахтануудые, мүн 1959 ондо жэлдээ 24,7 миллион тонно руда малтан абаха шахтануудые, шанаржуулгын комбинадуудые ашаглалгада оруулхаар хараалагданхай.

Арадай ажахые саашадань электрификацилха талаар ехэ зорилгонууд табигдана. СССР-эй европейскэ хубида энергетическэ нэгэн ниитэ системэ байгуулха зорилгоор районууд хоорондын холбоое саашадань хүгжөөхэ хүдэлмэри 1958 ондо хэгдэхэ юм. 5 миллион үлүүтэй киловатт хүсэтэй электростанцинуудые ашаглалгада оруулха, хүсэ ехэтэй 5 шэнэ тепловой станци барилгые эхилхэ гэжэ хараалагдаа.

Тус бүридөө 200—400 мянган киловатт хүсэтэй хэдэн атомна электростанци, тэрэшэлэн шэнэ түхэлэй энергетическэ реакторнуудаар хүдэлдэг хэдэн электростанци туршалга хэхын тулада баригдаха юм. Энэ хадаа энергетикые хүгжөөлгэдэ шэнэ шата боложо үгэхэ юм.

1958 ондо 231 миллиард киловатт-час электроэнерги үйлэдбэрилэн гаргагдаха байна. Электроэнерги гаргалга 21,5 миллиард киловатт-часаар ехэ болгогдохоор хараалагдаа.

Арадай ажахын эгээн түргэнөөр хүгжэжэ байһан һалбаринууд болохо химическэ, нефтяной, газова промышленностиие, хара болон үнгэтэ металлургиие хамагай түрүүндэ машинануудаар, түхеэрэлгэнүүдээр, аппарадуудаар болон автоматикаар хангаха гээшэ 1958 ондо машина бүтээлгын талаар табигдаха байһан гол зорилго болоно. Электровозууд, тепловозууд болон гаргаша багатай тракторнууд бүри олоор бүтээгдэдэг болохо.

1958 оной түсэбэй ёһоор хүн зоной хэрэглэдэг эд бараан бүри ехээр гаргагдаха юм. 1958 ондо бүхы бүд нэхэн гаргалга 1957 онойхиһоо 75 миллион метрээр ехэ болохо. 1958 ондо 342,2 миллион паар гү, али 1957 онойхидо орходоо 28 миллион паараар олон арһан гутал оёгдохо. Бүри олон янзын эд бараан гаргагдадаг болохо.

Эдеэ хоолой промышленностиин талаар абажа үзэбэл, мяха, тоһо, бусад сагаан эдеэ, сахар абалга бүри түргэнөөр ехэ болохо юм. Сахар абалга 18 процентээр ехэ болохо.

Арадай ажахын бүхы һалбаринуудые хүгжөөхэ асари ехэ түсэб хараалха, промышленна болон байрын барилгын, манай арадай материальна байдал улам һайжаруулгын талаар ехэ программа бэелүүлхэ зуураа, манай Эхэ орониие добтолгоһоо хамгаалха шухала байһые бидэнэр мартанагүйбди. Ороной өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые саашадань бэхижүүлхэ талаар шухала хэмжээнүүд 1958 оной түсэбөөр хараалагданхай гэжэ нүхэр Кузьмин мэдүүлээ.

1958 ондо орооһото, техническэ, овощно болон тэжээлэй культурануудай ургасые дээшэлүүлжэ, бүри ехэ ургаса суглуулжа абаха, мяха, тоһо, һү ехээр абадаг болохо, шэнэ ба боро газар элдүүрилхэ хүдэлмэри саашадань үргэлжэлүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын талаар гол зорилго болоно гэжэ элидхэлшэ хэлээ.

СССР-эй Госпланай тооложо үзэһэнэй ёһоор 1958 ондо хүдөө ажахын бүхы продукци 1957 онойхидо орходоо 17 процентээр нэмэхэ юм.

Союзна республиканuудай мэдээнэй ёһоор, орооһото культурануудай тарилгын талмай 1958 ондо 1957 онойхидо орходоо 5 миллион үлүүтэй гектараар нэмэжэ, 130 миллион гектар болохо байна. Ургасын дээшэлһэн, тарилгын талмайн ехэ болоһон ушар эгээн ургаса һайнтай байһан 1956 онойхидо орходоо орооһо тарьяа суглуулжа абалгые болон бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ арга олгохо байна.

Мал ажал түргэнөөр хүгжэжэ, хүдөө ажахын бүхы продукци дотор 1958 ондо мал ажалай продукци 41 процентнь болохо юм. Тиихэдэ 1956 ондо 37 процент болодог байгаа.

1958 ондо хүдөө ажахын продукци түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор нэмээхын тулада МТС, совхозуудай материально-техническэ база саашадаа бэхижүүлэгдэхэ. Хүдөө ажахы 155 мянган трактор (бодотооро) абаха, тиихэдэ 1957 ондо 145 мянган трактор абаһан байгаа. Энэ жэлдэ тарьянай 128 мянган комбайн абаһан байгаа һаа, ерэхэ жэлдэ 135 мянган комбайн абаха юм.

1958 оной түсэбые дүүргэхэһээ гадна, үлүүлэн дүүргэхын тулада хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы арга боломжонуудые бүри һайнаар ашаглаха, хүдөө ажахын продукци абалгада хүсэ гаргашалгые бага болгохо, өөрынь үные химдаруулха хэрэгтэй. Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэдэ эдеэ хоолой зүйлнүүдэй үные химдаруулха, совет арадай байдал улам һайжаруулха арга олгохо гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Түмэр замай, далайн, гол мүрэнэй, автомобильна болон агаарай транспортые, мүн хэлхеэ холбоо хүгжөөхэ асуудалнууд тухай нүхэр Кузьмин саашань хэлэһэн байна.

Капитальна барилгын асуудалнуудта тогтоходоо 1958 оной түсэбэй ёһоор гүрэнэй зүгһөө тус барилгада 198,8 миллиард түхэриг гү, али 1957 онойхидо орходоо 14 миллиард шахуу түхэригөөр ехэ мүнгэ зөөри һомологдохо гэжэ элидхэлшэ хэлээ.

1958 ондо ажалай бүтээсые промышленностьда 5,4 процентээр, барилгада 8,5 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагданхай гээд нүхэр Кузьмин тэмдэглээ.

Ажалшадай байдал улам һайжаруулха асуудалнууд тушаа элидхэл соо саашадаа хэлэгдэһэн байна. 1958 ондо ороной олзо доход багсаахада 8 процентээр нэмэхэ юм. Арадай бүхы ажахыда хүдэлмэришэд болон албахаагшадай тоо 1958 ондо 54,4 миллион хүн хүрэтэр нэмэхэ, 1957 ондо 52,6 миллион хүн байһан юм. Бүхы арадай ажахыда салин хүлһэнэй фонд нэмэхэ. Хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай бодото олзонь дээшэлхэ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургаһанай, ажалай бүтээсын дээшэлһэнэй ашаар колхозникуудай бодото олзонь ехэ болохо.

Гүрэнэй бюджедээр социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта һомологдоһон мүнгэ зөөри СССР-эй ажалшад тухай ехэ анхарал оролдолгын гаргагдадагые харуулна. Эдэ хэмжээнүүдтэ 1958 ондо 212 миллиард түхэриг һомологдохо, энэнь 1957 онойхиһоо 14 миллиард шахуу түхэригөөр ехэ байна.

1958 ондо промышленностиин шухала һалбаринуудта хүдэлмэришэд, албахаагшадые хүдэлмэриин богони болгогдоһон үдэртэ оруулха ябадал 1958 ондо саашадаа үргэлжэлүүлэгдэхэ. Промышленностиин хэдэн һалбаринуудта салин хүлһэ гуримшуулха хэмжээнүүд хараалагданхай.

Эд бараанай эрьесын бүри хүгжэһэн ушар хүн зоной байдалай улам һайжаржа байһые гэршэлэн харуулна гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Зоной юумэ худалдан абаха шадабариин дээшэлһэнэй жэшээгээр 1958 ондо гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаанай бутархай эд бараанай эрьесэ 660 миллиард түхэригөөр гү, али 1957 онойхидо орходоо 45 миллиард түхэриг ехээр хараалагдаһан байна.

Гэр байра бүри олоор баридаг болохо гэжэ 1958 оной арадай ажахын түсэбөөр хараалагдана. 61 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэр баригдажа ашаглалгада оруулагдаха юм. Тиихэдэ 1957 ондо 48 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаһан байгаа.

Коммунистическэ парти ленинскэ национальна политикые шууд бэелүүлдэг. Энэ политикада зохилдуулан 1958 ондо бүхы союзна республиканuудай ажахы болон культура бүри ехээр хүгжөөгдэхэ гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Гадаадын худалдаа наймаанай асуудалнуудта тогтоходоо И. И. Кузьмин иигэжэ мэдүүлээ. Бусад гүрэнүүдтэй Советскэ Союзай эд бараа үргэнөөр андалдан абалсаха, мүн ондоо аргаар экономическа харилсаа холбоо байгуулха ябадал 1958 оной арадай ажахын түсэбөөр хараалагдана. Социалистическэ гүрэнүүдтэй экономическа харилсаамнай илангаяа һайнаар хүгжэнэ. СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай гурбанай хоёр хубиие дэлхэйн социалистическэ дэлгүүр эзэлдэг юм.

1958 он хадаа ороной бүхы экономическа районуудай хүсэтэ ехээр, шэнээр дэбжэхэ жэл болохо ёһотой. Совнархозууд, нютагай органууд промышленностиие, барилгые хүтэлбэрилхэ шэнэ гуримай булюу һайн байлгые хүсэдөөр мүнөө хэрэглэхэ ёһотой гэжэ И. И. Кузьмин хэлэбэ.

Совет ажахын түсэбүүд манай ороной экономикые саашадань бэхижүүлхэ зорилготой байхаһаа гадна, советскэ арадай ажана байдалые улам һайжаруулха, культурна хэмжээе таһалгаряагүй дээшэлүүлхэ ябадал хараалдаг юм.

Һүүлээрнь 1958 оной СССР-эй гүрэнэй бюджет тухай, мүн 1956 оной гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай СССР-эй Финансын министр депутат **А. Г. Зверев** элидхэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэ, баталамжада табигдажа байгаа СССР-эй 1958 оной бюджет хадаа совет гүрэнэй финансын дэлгэрэнгы ехэ программа мүн гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Ерэхэ жэлэй бюджедэй ёһоор, хүндэ промышленностиие, арадай ажахыда техническэ дэбжэлтые хүгжөөлгэдэ, хүдөө ажахын продукт болон үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргалгада, гэр байрануудые олоор барилгада мүнгэ зөөри ехээр һомологдохоор хараалагдана.

1958 оной гүрэнэй бюджет тухай хэлэхынгээ урда тээ нүхэр Зверев 1956 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай, мүн 1957 оной бюджедэй дүүргэлтын түрүүшын дүнгүүд тухай элидхэбэ.

1956 оной бюджет орошынгоо талаар 585,9 миллиард түхэриг гэхэ гү, али 101 процент, гаргашаараа 563,5 миллиард түхэриг гэхэ гү, али 101,2 процент дүүргэгдээ. Тиигэжэ орошонь гаргашаһаа 22,4 миллиард түхэригөөр ехэ байба.

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЮҺЭДЭХИ СЕССИ

(Түгэсхэл)

Уридшалан тооложо гаргаһанай ёһоор, гүрэнэй урьһаламжа тухай абтаһан шиидхэбэриие хараадаа абаад байхада, 1957 оной гүрэнэй бюджет орошынгоо талаар 614,5 миллиард түхэриг гэхэ гү, али 100,4 процент, гаргашынгаа талаар 598,2 миллиард түхэриг гэхэ гү, али 99,9 процент дүүргэгдэхэ байна. Орошонь гаргашаһаа 16,3 миллиард түхэригөөр ехэ байха.

Саашадаа Министр СССР-эй 1958 оной гүрэнэй бюджет тухай хэлэбэ. Бюджет орошынгоо талаар 641,9 миллиард түхэриг, гаргашаараа 626,7 миллиард түхэриг байхаар тодорхойлогдоо. Орошонь гаргашаһаа 15,2 миллиард түхэриг ехэ байха юм.

Оронойнмай олзо энэ жэлэйхидэ орходоо 1958 ондо 8 процентээр дээшэлхэ. Энэ хадаа манай гүрэнэй зөөри хогшолой болон алта мүнгэнэй арьбалалтын үндэһэ һуури болоно.

СССР-эй гүрэнэй бюджедэй гол орошонууд тухай элидхэлшэ тогтожо хэлэбэ. Социалистическэ ажахыһаа ородог олзо доход бюджедэй орошын гол хубинь болоно. 1958 ондо социалистическэ ажахыһаа ородог олзо 44,7 миллиард түхэригөөр гэхэ гү, али 1957 онойхидо орходоо 8,5 процентээр дээшэлхэ юм.

Саашадаа элидхэлшэ гүрэнэй бюджедтэ налогуудһаа орохо элдэб орошонууд тухай тогтожо хэлэбэ. Эд бараанай эрьесын налогһоо ородог, предприятинууд болон ажахын организацинуудай олзоһоо абтадаг орошонууд хадаа манай бюджедэй гол хубинь болоно. Социалистическэ предприятинуудһаа, организацинуудһаа гүрэндэ олзо доходой ехээр ородог болоһониие хараадаа абажа, гэрлээгүй, ганса бэе, ухибүү үсөөнтэй эрхэтэндэ саашадаа налог гаргалтай гү гэһэн асуудал правительство хаража үзөөд, 1958 оной январиин нэгэнһээ ухибүүтээл бүхы хүнүүдые, ухибүүгүй ганса бэе (хадамда гараагүй, нүхэрынь наһа бараһан) эхэнэрнүүдые энэ налогһоо хүнгэлжэ болохо гэжэ мэдэрһэн тухайнь элидхэлшэ депутадуудта дуулгаба. Иигэжэ тус налог түлэдэг бүхы хүнүүдэй 85 шахуу процентнь энэ татариһаа сүлөөлэгдэхэ болоно. Тиихэдэ энэ налогһоо жэл соо ородог олзо доход 6 миллиард түхэригөөр бага болохонь.

Һүүлээрнь элидхэлшэ гүрэнэй бюджедэй гаргаша тухай тогтожо хэлэбэ. 1958 ондо арадай ажахын хүгжэлтэдэ бюджедһээ 257,1 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Промышленностиин бүхы һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ ерэхэ жэл гүрэнэй бюджедһээ 129 миллиард түхэриг таһалжа үгтэхэ. Хара металлургида, химическэ, нефтиин промышленностьда үлэмжэ ехэ мүнгэн үгтэхэ байна.

1958 ондо капитальна хүдэлмэринүүдтэ гаргашалагдаха мүнгэн зөөри 198,8 миллиард түхэриг байхаар хараалагдаа. Тиигэжэ барилганuudта 1957 онойхиһоо 7 процент ехэ мүнгэ зөөри гаргашалагдаха болоо. Тиихэ зуураа, барилгын-монтажна хүдэлмэринүүдэй гаргаша сметынхидээ орходоо 4,6 процент хороогдохоор хараалагдана.

1958 ондо хүдөө ажахыда 65,2 миллиард, тэрэ тоодо бюджедһээ 53,4 миллиард түхэриг, тиихэдэ ажахын организацинуудай доторой мүнгэн зөөриһөө 11,8 миллиард түхэриг һомологдохо байна.

Гэгээрэлэй, наукын, элүүрые хамгаалгын, социальна хангалгын гаргашанууд горьтойхоноор ехэ болохо юм. 1958 ондо эдэ гаргашанууд 212,2 миллиард түхэриг байхаар тодорхойлогдоо.

Һургуулинуудта, ухибүүдые болон наһа гүйсөөгүй ухибүүдые хүмүүжүүлхэ бусад хэмжээ-ябуулганuudта 37,4 миллиард түхэриг гаргашалгадахань. Тиихэдэ кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэгтэ 22,4 миллиард түхэриг гаргашалагдаха.

1958 ондо мидицинскэ эмхи зургаанууд бүри олошоруулагдаха, ажалшадые тэдэнэй хангалга улам һайжаруулагдаха байна. Энэ зорилгодо 39,7 миллиард түхэриг бюджедһээ гаргашалагдахаар түсэблэгдөө.

Социальна мүнхэлэлгэ ба хангалгада 88,2 миллиард түхэриг гэхэ гү, али 1957 онойхидо орходоо 16,8 миллиард түхэриг ехэ мүнгэн гаргашалагдаха.

1958 ондо наукын хүгжэлтэдэ гүрэнэй гаргашалдаг гаргаша 1,8 миллиард түхэригөөр дээшэлжэ, хамта 18,2 миллиард түхэриг байхаар, тэрэ тоодо бюджедһээ 15 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ, КПСС-эй Центральна Комитет болон правительство 1956-1957 онуудта совет арадай ажабайдалые улам һайжаруулха хэдэ хэдэн хэмжээ-ябуулганuudые бэелүүлээ. Заримыень тоолоходо — хүдэлмэришэд болон албахаагшадай салин хүлһые дээшэлүүлгэ, пенси түлэлгые горьтойхоноор ехэ болголго, хүдөө ажахын продуктнуудые бэлэдхэхэ ба худалдан абаха сэнгүүдые ехэдхэлгэ, арад зоной алба налогые доошолуулга, гүрэнэй урьһаламжануудые гаргахаяа болилго гэхэ мэтэ болоно. 1958 ондо эдэ хэмжээ-ябуулганuudта гүрэнэй гаргадаг гаргашанууд 63 миллиард түхэригөөр ехэ болохо. Эдэ бүгэдын ашаар хүдэлмэришэдэй, албахаагшадай, колхозно таряашадай бодото олзо доходынь горьтойхоноор дээшэлхэ байна. Салин хүлһэнэй фондын ехэ болохые хараадаа абахада, 1958 ондо хүдэлмэришэд болон албахаагшадай олзо доходынь 1955 онойхидо орходоо 120-ёод миллиард түхэригөөр, колхозниггуудай мүнгэн олзо доходынь 40 миллиард түхэригөөр дээшэлхэ гэжэ багсаагдана. Колхозниггуудай мүнгэн олзо дээшэлхэтээ хамта, ажалта үдэртэнь элдэб продуктнууд бүри ехээр хубаагдадаг болохо.

Гэр байрын барилгада мүнгэ зөөри һомололго саашадаа бүри ехэ болохоор хараалагдаа. 1958 ондо гүрэнэй зүгһөө гэр байрын барилгада мүнгэ зөөри һомололго 36,8 миллиард болохо юм.

Зөөри хогшол болон алта мүнгэнэйнгөө арьбалалтын ехэнхи хубиие арад зонойнгоо ажабайдалай һайжаралгада, экономикоёо хүгжөөлгэдэ элсүүлхэ зуураа,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ,—совет гүрэн уласхоорондын мүнөөнэй эрхэ байдалда оронойнгоо аюулгүй байдалые хангаха, өөһэдыгөө хамгаалха хүсэ шадалаа бэхижүүлхэ шухала байһыень хараадаа абангүй байжа шахадагүй. 1958 ондо бюджедэй ёһоор, ороноо хамгаалгада 96,3 миллиард түхэриг гаргашалхаар хараалагдана. Харин 1957 ондо энэ хэрэгтэ 96,7 миллиард түхэриг гаргашалагдаһан байна. 1955 онойхидо орходоо ороноо хамгаалгада гаргашалдаг гаргаша 15,8 миллиард түхэригөөр хоробо. Энэ хадаа эб найрамдалай, арадуудай хоорондын хани барисаае хүгжөөлгын политикаяа Советскэ Союзай хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлжэ байһыень гэршэлнэ.

Гүрэнэй захиргаанай гаргаша 11.963 миллион түхэриг байхаар хараалагдаа.

Промышленность болон барилгые хүтэлбэрилгээе шэнэдхэн хүбилгахада, ажахын барилгада союзна республиканuudай үүргые дээшэлүүлхэдэ эдэ республиканuudай бюджедүүд эрид дээшэлбэ. Хэрбээ 1957 ондо тэдэнэй бюджет 194,1 миллиард түхэриг байһан һаа, 1958 ондо 319,1 миллиард түхэриг болохонь.

Түгэсхэлдөө элидхэлшэ иигэжэ хэлэбэ:

— Нүхэд депутадууд! 1958 оной гүрэнэй бюджедтэ айхабтар ехэ мүнгэн зөөри элсүүлэгдэхээр хараалагдана. 1958 оной арадай ажахын түсэбые, гүрэнэй бюджедые дүүргэлтэ хадаа манай ороной коммунизмын замаар дабшалтые бүри түргэдхэхэ байна.

Советскэ Союзай правительстводa СССР-эй Верховно Соведэй бүлэг депутадуудһаа асуудалай нэгэ бэшэг ороо гэжэ түрүүлэгшээр һууһан депутат В. Т. Лацис дуулгана. Тэрэ бэшэг соо иигэжэ хэлэгдэнэ:

Хэблэлһээ харахада, Хойто-Атлантическа союзда ородог баруун оронуудта «хүйтэн дайн» гэдэгые саашадань һүжэрүүлхэ һэдэлгэ гаргагдажа үргэлжэлһөөр байһандань СССР-эй Верховно Соведэй бүлэг депутадууд анхаралаа хандуулһан байна. Иигэжэ байхада буу зэбсэг саашадаа бүри ехээр гаргагдадаг болохонь дамжагүй. Энээн тухай эдэ оронуудай гүрэнэй зарим ажал-ябуулагшадай мэдүүлгэнүүд гэршэлнэ.

Буу зэбсэг хуряаха тухай асуудалые гүрэнүүдэй хоорондо зүбшэн хэлсэлгэ ямар байдалда байнаб гэжэ дулгахыень гүйжа, депутадууд советскэ правительствода хандана.

Асуудалда депутадууд: А. Бакулев, П. Быков, С. Камалов, М. Ибрагимов, М. Материкова, В. Гришин, Н. Пузанчиков, Н. Тихонов, П. Тычина гэгшэд гар табяа.

Тэдэнэй асуудал СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ дамжуулагдаа, сессиин үедэ харюу үгтэхэ гэжэ В. Т. Лацис депутадуудта дуулгаба.

***

Энээгээр СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй хамтын заседани дүүрэбэ.

***

Декабриин 20-до сесси хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ байна.

АХАДА МЕХАНИЗАТОРНУУД БЭЛДЭГДЭБЭ

Орлиг тосхондо механизаторнуудые бэлэдхэхэ һарын курса нээгдээд, 15 мэргэжэлтэдые һургажа гаргаба. Энэ курсада Ахын аймагай колхоз бүриһөө 2 хүн ерэжэ һураа. Тэдэнэй дундаһаа Б. Унжуев, С. Балданов, М. Шагдуров, Н. Галсанов, С. Биданов гэгшэд һайн сэгнэлтэнүүдые абаһан байна.

Мүнөө курса дүүргэгшэд колхозуудтаа гараад, пилорама дээрэ хүдэлжэ эхилээ. **Д. Дугаров.**

Шэнэ предприятинууд

Энэ жэл Улан-Удэ городтомнай эдеэ хоолой, эд бараанай 13 шэнэ магазин, 3 столово нээгдээ. Тэдэнэй тоодо овощиин, һүнэй, кулинарна магазинууд ПВЗ-дэ, эдеэ хоолой хоёр магазин шэлэй заводто бии болобо. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 3 магазин, 3 столово нээгдэхэ юм.

Сэмбын фабрикада, Горькиин нэрэмжэтэ тосхондо гутал хубсаһа хадхаха, үһэ заһаха хоёр павильон мүн лэ мүнөө жэлдэ нээгдээ. Хубсаһа оёхо хоёр ательеэйн барилга дүүрүүтэй байна. Модоной заводто оёдолой мастерской баригдажа эхилээ. Ерэхэ жэлдэ Аршан, Тальцы тосхонуудта иимэ хоёр комбинат баригдаха юм. **И. Елшин.**

Фильмнүүдэй фестиваль

Иволгын аймагай колхозууд, МТС-үүдтэ хүдөө ажахын кинофильмнүүдэй фестиваль боложо байна.

Фестивалиин программын ёһоор. Ленинэй, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта, аймагай центртэ, Иволгын МТС-тэ хэдэн кинофильм харуулагдаа. Хүдөө ажахын түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ энэ фестивалиин ехэ үүргэ дүүргэхэнь лабтай. **Н. Романов.**

Спартакиадада бэлэдхэнэ

Спортын ба физкультурын нэгэдэлнүүд РСФСР-эй үбэлэй спартакиадые һайн бэлэдхэлтэйгээр угтаха гэжэ зоригжонхой.

Санаар, конькигаар, хоккейгээр мүрысэхэ командануud эмхидхэгдээ. Конькишадай хоёр неделиин семинар болоһон байна. Хоккейгээр наадагшад һорёон мүрысөөнэй тактика болон техникэ шудалжа байнхай. Эдиршүүлэй нэгэ үдэрэй урилдаанда ДСО-гэй «Буревестник» команда һайн дүн туйлаа.

Январиин 3-һаа 9 хүрэтэр Улан-Удэ городто бүмбэгэ баряад хоккейгээр наадаха мүрысөөн Эрхүүгэй, Красноярскын, Читын, Хабаровскын, Улан-Удын эдиршүүлэй командануудай хоорондо болохо юм. Дальна Восток доторхи бэрхээр наададаг командануудай уулзалга Хабаровск городто болохо.

Шайба баряад хоккейгээр мүрысөөн Чита городто январиин һүүл багта болохо юм. Эндэ манай хоккеистнар республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха байна. **А. Игумнов.**

Москва. Ургамалай, мүн үрэ жэмэсэй үбшэнүүдэй, тэрэшэлэн хорото шумуулнуудай СССР-эй газар руу орохогүйн тулада СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын Түбэй карантинна лабораториин хүдэлмэрилэгшэд ехэ нарин шэнжэлгэ хэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тус лабораториин хүдэлмэрилэгшэд Н. Н. Шутова (баруун гарһаа) болон Т. Н. Петропавловская гэгшэд Корейһээ эльгээгдэһэн ургамалнуудые хаража байна.

ТАСС-эй фотохронико.

Хулгайшан баригдаба

Ашаанай поездын Заиграево станци хүрэжэ ерэхэдэнь, һүниин 12 час боложо байгаа гэхэ. Замай харуулшан нүхэр Мельников вагоной гэшхүүр дээрэһээ һүрэн буугаад, тэрэнээ зубшан урагшаа алхалба. Гэнтэ харан гэхэдэнь, нюргандаа хоёр мэшээг үргэлһэн хүн вагонһоо буужа ябаба ха.

«Ашаанай поездdo хуули бусаар һууһан хүниие заатагүй барижа хэһээхэ ёһотой» гэһэн һанал Мельниковэй досоо түрөөд, танигдаагүй хүниие вокзал руу абаашаха гэбэ. Теэд, тэрэнь мэшээгүүдэ хаяад гүйшоо гэхэ.

Энэ үедэ хоёрдохи харуулшан Салимов гүйжэ ерээд, танигдаагүй хүниие барихадань нүгөөдэдөө тү һалалсаһан байна. Зугадагшын хаяһан мэшээг соо киевскэ сортын 4? килограмм колбаса байгаа.

Зугадагшань Безбородов гэжэ фамилитай байба. Энэ хулгайшан Заудинска станциһаа поездdo аһаад вагоной дээдэ люгээр досоонь оро жо, колбаса хулгайлһан байна. Заиграево станцида [illegible] ада адаха гэһэн түсэбтэй байгаа.

Хулгайшан Безбородов, гүрэнэй зөөри хулгайлһанайнгаа түлөө хуулиин зэмэ амасхань.

В. Иванов.

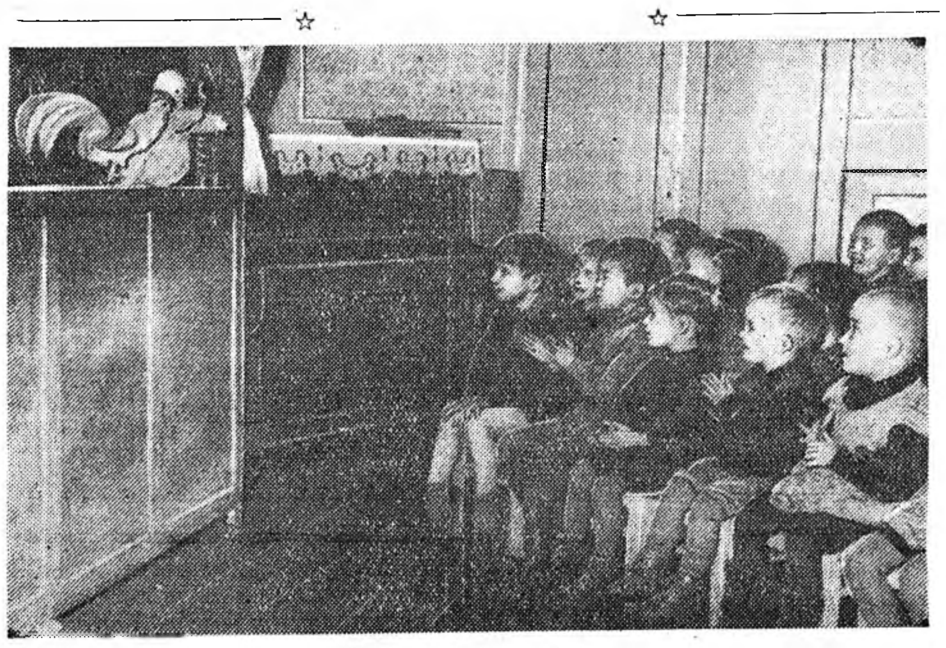

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: үхибүүдэй 4-дэхи садайхид кукольна театрын зүжэг хаража байна. **А. Куртигай фото.**

ХААНАҺАА ИИМЭ НЭРЭ БИИ БОЛООБ ГЭЖЭ МЭДЭНЭ ГҮТ?

Арктика—бүмбэрсэг дэлхэйн хойто зүгэй полярна хизаар юм. Иимэ нэрэ Долоон үбгэд гэдэг одо мүшэдэй аймагтай холбоотой, тэрэнэй шанха доронь оршон байдаг. Арктикын урда зүгэй областиие Антарктика гэжэ нэрлэдэг.

Ямал — СССР-эй хойто зүгтэхи хахад арал мүн. Ненец арадай үгөөр энэ арал нэрлэгдэнхэй. Ненец хэлэн дээрэ «ямал» гэжэ үгэ газарай заха гэһэн удхатай.

Тбилиси—Грузинска ССР-эй түб хото. Энэ нэрэ тбили (дулаан) гэһэн грузин үгэһөө гаранхай.

1957 оной «Һурагшын календарьһаа».

СҮҮДЭЙ ХРОНИКО

Эрхүүгэй областиин Иркутска районой 1-дэхи участогай арадай сүүдэй шиидхэбэреэр Ситников Георгий Иннокентьевич хулиган ябгадал гаргаһанайнгаа түлөө энэ оной май һарада 3 жэлэй болзороор сүлөөгөө хаһагдаһан байгаа. Тии гээд нютагһаа гаража ошохогүй гэһэн уялга үгэһэн байха юм.

Г. И. Ситников уялгаяа эбдэжэ, Зэдын аймаг худар зугадан ерээд, «Октябрь» колхоздо шофероор хүдэлжэ байтараа, 1957 оной октябрь һарада колхозой тоог дээрэһээ 2 мэшээг шэниисэ, 447 килограмм таряанай үлэгдэл хулгайлаад, Наушки станци ошожо ябатараа баригдаһан байна.

Гүрэнэй зөөри хулгайлһанайнь түлөө Г. И. Ситниковые 1947 оной июниин 4-эй Указай 3-дахи статьягай үндэһөөр 3 жэл түрмэдэ хааха гэжэ Зэдын аймагай арадай сүүд шиидхээ.

М. Пахаев, Зэдын аймагай арадай судья.

Шүлэгөөр бэшэгдэһэн бурят зохёолнууд тухай

(Поэдүүдэй семинарһаа)

Уран зохёол буряадаар шүлэглэн бэшэгшэдэй семинар Улан-Удэ городто, декабриин 16—18-да болобо. Энээндэ республикын, Эрхүүгэй областиин, Москвагай уранзохёолшод, критигүүд, эрдэмтэд болон студентнэр хабаадалсаа.

«Уран зохёол буряадаар шүлэглэн бэшэлгын мүнөө ямар зэргэдээ байһан тухай» гэһэн элидхэл филологическа наукануудай кандидат Гунгаа Туденов хэбэ.

Агуухэ Октябриин ашаар олон янзын уран зохёолнуудые буряадаар шүлэглэн бэшэдэг болоод, энэмнай улам улам хүгжэн һалбаржа байна. Түүхын талаар иимэ богонихон болзор соо нилээд олон зохёол шүлэгөөр бэшэгдэһэн байна. Теэд энэ баялигнай мүнөө хүрэтэр хүгэд шэнжэлэгдээгүй байһаар. Мүн аха заха поэдүүдэй зохёолнууд шэнжэлэгдэхэ ёһотой гээд элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Бурят-монгол зохёол шүлэгөөр бэшэлгын хүгжэлтые хоёр үе болгон хубаажа шэнжэлээ. Элидхэлшын һанамжаар, нэгэдэхи үень 1917 онһоо 1954 он хүрэтэр үргэлжэлнэ. Энэ хугасаа дотор схэнхидээ магтаалай шүлэгүүд бэшэгдэнхэй гэжэ хэлэгдэнэ. Тэрэ үеын зохёолнууд арад түмэнэй ажалай ба политическэ дэбжэлтые магтан дуулаһан байдаг. Х. Намсараевай, Б. Базароной, Б. Абидуевай, Д. Дашинимаевай, Ц. Галсановай, Ж. Тумуновай, Д. Дамдиновай, Ч. Цыдендамбаевай Ш. Нимбуевай һай һайн шүлэгүүд иимэ байна. Эдэ поэдүүдэйл эрхим шүлэгүүд, поэмэнүүд Бурят-Монголой советскэ уранзохёолой үндэһэн фонд болоо.

Нэгэдэхи үеын гол дутагдалнууд тушаа элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтон хэлэбэ. Тэдэнь юуб гэхэдэ, юумые газаа талаһаань зураглан харуулдаг, юун тухай хэлэхээ һанаһанаа абаһаар лэ сэхэ табижархидаг, удхагүй хооһон аад, гоё үгэнүүдые хэрэглэхэ гэжэ оролдодог байһан юм. Тэрэ үедэ «Авророгүйгөөр» Октябриин революци тухай, Байгал болон Саян уулагүйгөөр Бурят-Монгол нютаг, Сталингүйгөөр коммунистическэ парти тухай шүлэг бэшэгдэдэггүй бэлэй.

Хоёрдохи үень 1954 онһоо эхилһэн байгаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэнэ. Тиихэдэ болоһон БМАССР-эй уранзохёолшодой хоёрдохи съезд уран зохёол шүлэгөөр бэшэлгын дутагдалнуудые эрид шууд элирүүлэн шүүмжэлһэн юм. Энэнь уран зохёолой саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ ехээр нүлөөлһэн байна. Манай олонхи уранзохёолшод урда тээнь бэшэһэн шүлэгүүд ба поэмэнүүдээ дахин хаража үзөөд, уран шадабаряа улам һайжаруулха гэжэ оролдоһон, арад зонойнгоо бодото байдалые шудалжа эхилһэн байгаа. Энээнэй ашаар зариманай зохёолнууд соо шэнэ юумэн харагдажа захалаа һэн. Тэдэнэй тоодо Ч. Цыдендамбаевай «Соном Гармаев», Николай Дамдиновай, Ц. Бадмаевай, Д. Жалсараевай, Д. Улзытуевай, В. Петоновой зарим шүлэгүүд ороно. Элидхэлшэ энэ ажаглалтаяа элдэб жэшээнүүдээр гэршэлэн тодоруулба. Мүн хоёрдохи үеын горьтойхон дутагдалнуудые элирхэйлээ.

Үгэ хэлэгшэд элидхэлэй һонирхолтой байһые тэмдэглээд, хэдэ хэдэн ажаглалтануудые хээ.

—Шүлэгөөр бэшэгдэһэн бурят зохёолнуудые хоёр үе болгон хубаажа шэнжэлһэниинь буруу гэжэ һананаб. Энэ асуудалда болгоомжотой, наринаар хандаха ёһотойбди. НИИК-ын бэлдэжэ байһан «Бурят-Монголой советскэ уран зохёолой түүхын очеркнүүд» соо тодорхойлогдоһон дүрбэн үеые (1917—29 он, 1929—41 он, 1941—45 он, дайнһаа хойшонхи жэлнүүд) болохотойдо тоолоном,—гэжэ филологическа наукануудай кандидат нүхэр Дугарнимаев хэлэбэ. Энэ һанамжыень А. Уланов, М. Хамаганов болон бусад дэмжээ.

Эрхүүгэй областиин «Усть-Ордын үнэн» газетын редакторай орлогшо, залуу поэт Ким Ильин иигэжэ хэлэбэ:

—Аллитерацитайгаар (толгой холбожо) бэшэхээ болёод, шүлэгтөө гансал рифмэ хэрэглэхэ гэһэн элидхэлшын һанамжань таарахагүйшэг байна. Юундэб гэхэдэ, аллитераци гээшэмнай бурят-монгол шүлэгэй һалашагүй хубинь болоно. Хэрбээ шүлэгэй шанарые һайжаруулха байгаа хадань, олон янзын аргануудые хэрэглэхэ ёһотойбди.

—Эндэ үгэ хэлэгшэд тунхаг магтаалай шүлэгүүд гэжэ байжа оло дахин дурдана. Энэ үгэеэ зарим нүхэд буруу ойлгоно гээшэ ха. Граждан дайнай шүлэгүүд, дуунууд ехэнхидээ тиимэ байдаг. Тэдэ зохёолнууд политическэ асуудалда зорюулжа бэшэгдэһэн, шэнэ байдалаа магтаһан байха юм. Иимэ шүлэгүүд урдань бэшэгдэдэг байгаа, мүнөөшье бэшэгдэнэ, саашадаашье бэшэгдэхэл байха,—гэжэ филологическа наукануудай кандидат Л. Элиасов хэлэбэ.

—Һүүлэй үедэ уран зохёол буряадаар шүлэглэн бэшэдэг залуушуул олон болоо. Тэдэнэр шүлэг һайнаар бэшэдэг болохо зорилгоор элдэб туршалга хэнэ, оло янзын арга хэрэглэнэ. Гэбэшье, заримanaйнь үгэ хэлэн үшөөл мохоо модохи байһаар. Тиимэһээ, залуу бэшэгшэд үгэ хэлэеэ баян, хурса болгохын тула арадай аман зохёол, аха нүхэдэйнгөө зохёолнуудые һайса уншаха ёһотойбди,—гэжэ поэт Гунга Чимитов һанамжалба.

Бэлигтэй залуу поэт Н. Дамдиновай зарим шүлэгүүд ойлгосогүй байдаг, тэдэнээ ородоор шэбшэн бодоод, буряадшалан найруулна бэшэ аа гү гэжэ Ч-Р. Намжилов, Ц-Д. Дондокова гэгшэд ажаглаба.

Поэдүүд М. Цыренов, В. Петонов, С. Ангабаев, В. Бильдушкинов, М. Шиханов, Д. Мадасон, Ч. Цыдендамбаев, Д. Хилтухин болон бусад бурят-монгол зохёолнуудые шүлэглэн бэшэхэ асуудалнууд тушаа тогтон хэлээ. Зарим уранзохёолшодой шүлэгүүдые Бургиз үни удаан хэбтүүлнэ, редакторнуудынь номой шанар дээшэлүүлхын тула автортай хамта хүдэлмэрилнэгүй гэжэ хэдэн поэдүүд хэлэбэ.

Тэрэшэлэн зарим нүхэд «Бурят-Монголой үнэн», илангаяа «Бурят-Монгольская правда», «Бурят-Монголой комсомолец» газетэнүүд шүлэгүүдые багаар толилно, уран зохёолой хуудаһа хаа яа үгэнэ гэхэ мэтээр шүүмжэлээ.

Залуу поэдүүд Г. Чимитов, В. Бильдушкинов, Б. Цырендылыков, М. Цыренов, М. Шиханов болон бусадай шүлэгүүд семинар дээрэ хэлсэгдээ. Хэдэ хэдэн залуу бэшэгшэдэй мэргэжэлэйнгээ талаар хараа байса ургажа ябаһаниинь элирүүлэгдэбэ. К. Ильинэй «Коммунистби», В. Петоновой «Поэдэй үдэр», Г. Чимитовэй түрэл нютаг тухай, ухибүүдтэ зорюулагдаһан шүлэгүүд илангаяа һайхашаагдаа. Поэдүүдэй энэ семинарые Москваһаа ерэһэн уранзохёолшод Михаил Львов, Иван Бауков хүтэлбэрилбэ.

Декабриин 17-до барилгашадай клубта, 18-да механизированнэ шэлэй заводой Культурын ордондо «Советскэ шүлэгэй» үдэшэ үнгэргэгдөө. Эндэ хори шахуу поэдүүд хабаадажа, шүлэгүүдээ уншаба. Суглараһан зон ехэтэ һонирхон шагнаад, зохёолшодто баяр баясхалан хүргэһэн байна.

А. БАДАЕВ.

Редакторай орлогшо **О. ГОМБОЕВА.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ. ул. Ленина 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни. сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14. культуры и быта, промышленности — 34-05. местной информации и писем — 24-74. корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00612. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 5754.